

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

Seramik Anasanat Dalı

**BENLİK KAVRAMININ OLUŞUMUNUN SOYUT SERAMİK
FORMLARDA YORUMLANMASI**

Sevda BAYANER

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2021

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Seramik Anasanat Dalı

BENLİK KAVRAMININ OLUŞUMUNUN SOYUT SERAMİK
FORMLARDA YORUMLANMASI

Sevda BAYANER

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2021

**BENLİK KAVRAMININ OLUŞUMUNUN SOYUT SERAMİK
FORMLARDA YORUMLANMASI**

Danışman: Doç. Funda SUSAMOĞLU

Yazar: Sevda BAYANER

ÖZ

İnsan yapısı gereği var olmak ister ve bu varoluşu kendini benlik kavramı ile ortaya koymaktadır. Var olma isteği insanın doğumdan itibaren kendini tanımaya ve dış dünya ile etkileşime girmekle başlamaktadır. Benlik kavramını psikoloji bilimine katan William Jamesin ardından, Lacan ve Cooley'in benliğe 'ayna evresi' , 'ayna benlik' kuramıyla ilişkilendirerek, bireyin ilk kez kendini bebeklik çağında fark ettiğini açıklamaktadır. Carl Gustav Jung ise benliği kendi kolektif bilinçdışı kavramına kattığı arketip kuramında açıklamaktadır.

Bu araştırmanın amacı benlik kavramını farklı kuram ve disiplinlerde ele alarak görsel sanatlar alanı ile ilişkilendirerek incelenmektedir. Görsel sanatlar alanından çeşitli sanatçıların, konuya ilişkin yaklaşımları, üretimleri üzerinden değerlendirilmektedir Kişisel sanat pratiğinde, kimlik ve benlik çatışması, amorf soyut seramik formların, cam, ayna gibi çeşitli malzemelerle ilişki içinde ifade bulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Benlik, ayna evresi, ayna benlik, soyut seramik, seramik, ayna, cam.

**INTERPRETATION OF THE FORMATION OF THE SELF-CONCEPT IN
ABSTRACT CERAMIC FORMS**

Supervisor : Doç. Funda SUSAMOĞLU

Author: Sevda BAYANER

ABSTRACT

Human wants to exist due to his nature and this existence reveals itself with the concept of self. The desire to exist begins with the human being's getting to know himself from birth and interacting with the outside world. Following William James, who added the concept of self to the science of psychology, Lacan and Cooley associate the self with the "mirror phase", "mirror self" theory, explaining that the individual first notices himself in infancy. Carl Gustav Jung explains the self in his archetypal theory, which he added to his collective unconscious concept.

The aim of this research is to examine the concept of self in different theories and disciplines and in relation to the field of visual arts. The approaches of various artists from the field of visual arts are evaluated through their productions. In personal art practice, identity and self conflict find expression in relation to amorphous abstract ceramic forms with various materials such as glass and mirrors.

Keywords: Self, mirror phase, mirror self, abstract ceramic, ceramic, mirror, glass.

TEŞEKKÜR

Bu çalıőmanın yűrűtűlmesi sırasında desteęini esirgemeyen, sabır gűsteren ve bana katlanan deęerli tez danıőmanın Doç. Funda SUSAMOęLU'na,, sorduęum her soruya yanıt buldum canım arkadaőlarım İlayda AR, Seda YILDIZKAN ve Őűkran AZAK'a, bana her daim inanan ve motivasyon kaynaęım canım dostum Őefkat BİBER'e, yanımnda olmasa da her zaman yanımnda gibi hissettirdięi için ablam Serap ALAAL'a ve maddi manevi desteęini hiçbir zaman esirgemeyen annem ve babama sonsuz teőekkűrler bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	iv
GÖRSEL DİZİNİ	vi
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM: KAVRAM OLARAK BENLİK	2
1.1. Benlik / Kendilik Kavramı	2
1.1.1. William James'ın Benlik Kuramı	6
1.1.2. Carl Gustav Jung Arketip	6
1.1.2.1. Persona	7
1.1.2.2. Anima ve Animus.....	9
1.1.2.3. Gölge	9
1.1.2.4. Ben.....	10
1.2.3. Jacques Lacan ve Benliğin Ayna Evresi.....	10
1.2.4. Charles Horton Cooley Ayna ve Benlik	12
2.BÖLÜM: SANATTA BENLİK KONUSUNA YAKLAŞIMLAR.....	13
2.1. Soyut Sanat ve Dışavurumculuk Sanat Akımı	13
2.1.1. Clement Greenberg ve Amerikan Soyut Dışavurumculuk	15
2.1.2. Jackson Pollock ve Aksiyon/Eylem Resmi	16
2.2. Bernard Leach ve Soyut Seramik Anlayışı	18
2.3. Peter Voulkos ve Seramik Sanatında Soyut Dışavurumculuk	20
2.4. Grayson Perry ve Çağdaş Sanatta Kimlik Yaklaşımı	22
2.5. Lawson Oyekan Kildeki İnsan	24
2.6. Satoru Hoshino ve Kille Diyalog	27
2.7. Attila Galatalı ve Duvar Seramiği	28

3. BÖLÜM: BENLİK OLUŞUMU ÜZERİNE KİŞİSEL UYGULAMALAR.....	31
3.1. Parçalanmış Beden	31
3.2. Hapis Beden.....	34
3.3. Herkesin Doğrusu Kendine	36
3.4. Var Olmak	38
3.5. Ben'i Sunmak	40
3.6. Yol Almak	41
3.7. Küt Düşünceler	43
3.8. Aynadaki 'Ben'	44
3.9. Aynadaki 'Ben' 2	46
3.10. İçimizden Bir'i.....	48
SONUÇ	50
KAYNAKLAR.....	51
ETİK BEYAN.....	56
ORİJİNALLİK RAPORU.....	57
ORİJİNALİTY REPORT.....	58
YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	59

GÖRSEL DİZİNİ

- Görsel 1.** İsimsiz. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0d,_ego_ve_s%C3%BCpereg...3
- Görsel 2.** Carl Gustav Jung. Erişim: 18.03.2021. <https://www.pdfdrive2.com/carl-gustov-jung-ve-analitik-psikoloji-e61522372.html>.....8
- Görsel 3 .** Vassily Kandinsky. İsimsiz (İlk Soyut Suluboya). 1910. (Kağıt üzerine suluboya ve Hint mürekkebi ve kalem, 49,6 × 64,8 cm).
<https://www.wassilykandinsky.net/work-28.php>.....14
- Görsel 4.** Jackson Pollock. İsimsiz (Atölyesinde Çalışırken).
<https://indigodergisi.com/2016/10/jackson-pollock-amerikan-soyut-disavurumculuk/>.....16
- Görsel 5.** Jackson Pollock. The Moon Woman Cuts the Circle (Ay Kadın Daireyi Kesiyor). 1943. (Tuval Üzerine Yağlıboya, 109.5 x 104 cm. Musée national d'art moderne, Centre Georges Pompidou, Paris) <https://www.jackson-pollock.org/moon-woman-cuts-the-circle.jsp>.....17
- Görsel 6.** Bernard Leach. Küresel Vazo. 1927. <https://www.tate.org.uk/art/artists/bernard-leach-1478>.....19
- Görsel 7.** Bernard Leach. <https://antique-collecting.co.uk/2020/06/15/bernard-leach-a-quick-guide-to-his-ceramics/>.....20
- Görsel 8.** Peter Voukos. Untitled Stack, 2001.
<https://www.voukos.com/frameportfolio.html>.....21
- Görsel 9.** Grayson Perry, Kafeste Kavga Edenlerin Secdesi, 2012
<https://vesaire.org/grayson-perrynin-kucuk-farkliliklari/>22
- Görsel 10.** Grayson Perry. Golden Ghosts. 2001. (Sırlı Seramik, 65x39cm).
<https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-britain/exhibition/turner-prize-2003/turner-prize-2003-artists-grayson-perry>23
- Görsel 11.** Grayson Perry, Comfort Blanket. 2014. (219x890cm)
<https://www.artsy.net/artwork/grayson-perry-comfort-blanket>24
- Görsel 12.** Lawson Oyekan. “Passage Pot” serisinde kase. 1996.
<https://maaklondon.irostrum.com/BiddingProcess/BiddingScreen/219?pageNumber=17..25>
- Görsel 13.** Lawson Oyekan. Coming Up for Air. 1999. (48.9 × 23.5 × 21 cm/ Porselen)

https://emuseum.mfah.org/objects/86365/coming-up-for-air	26
Görsel 14. Satoru Hoshino. 2012. http://joseantonio-sarmiento.com/portfolio/workshops/	27
Görsel 15. Satoru Hoshino. “Beginning Form – Spiral ‘17”. 2017. (füme pişmiş toprak 850 ° C, siyah taş eşya 1230 ° C 230.0 x 374.0 x 600.0cm (dikili parça 90.0 x 90.0 x 90.0cm) https://www.dobellartfoundation.org.au/our-work/dobell-exhibition-grant	28
Görsel 16. Atilla Galatalı. (1965). Hacettepe Hastanesi Seramik Duvar Panosu. Kişisel Arşiv. 2017.....	29
Görsel 17. Atilla Galatalı. (1965). Hacettepe Hastanesi Seramik Duvar Panosu. Kişisel Arşiv. 2017.....	30
Görsel 18. Sevda Bayaner. Parçalanmış Beden. 2020. (Elle Şekillendirme, 30x17x30h cm, 1030 °C). Kişisel Arşiv.....	31
Görsel 19. Sevda Bayaner. Parçalanmış Beden. 2020. Detay, Kişisel Arşiv.....	32
Görsel 20. Sevda Bayaner. Parçalanmış Beden. 2020. Detay. Kişisel Arşiv.....	33
Görsel 21. Sevda Bayaner. Hapis Beden, 2021. (Elle Şekillendirme, 20x20x20h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.....	34
Görsel 22. Sevda Bayaner. Mahpus Beden. 2021. Detay. Kişisel Arşiv.....	35
Görsel 23. Sevda Bayaner. Mahpus Beden. 2021. Detay. Kişisel Arşiv.....	35
Görsel 24. Sevda Bayaner. Herkesin Doğrusu Kendine. (Elle Şekillendirme, 33,5x22x32h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.....	36
Görsel 25. Sevda Bayaner. Herkesin Doğrusu Kendine. (Elle Şekillendirme, 33,5x22x32h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.....	37
Görsel 26. Barbara Kruger, İsimsiz (Başka bir kahramana ihtiyacımız yok), 1986 https://emascasestudy.weebly.com/barbara-kruger.html	37
Görsel 27. Sevda Bayaner. Var Olmak, 30*30cm. 2021. (Elle Şekillendirme, 33x30x19h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.....	38
Görsel 28. Sevda Bayaner. Var Olmak. Detay. 2021. Kişisel Arşiv.....	39
Görsel 29. Sevda Bayaner. Var Olmak. Detay. 2021. Kişisel Arşiv.....	39

Görsel 30. Sevda Bayaner. Ben'i Sunmak. 2021. (Elle Şekillendirme, 28x28x30,5h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.....	40
Görsel 31. Sevda Bayaner. Ben'i Sunmak. 2021. Detay, Kişisel Arşiv.....	41
Görsel 32. Sevda Bayaner. Yol Almak, 2020. (Ele Şekillendirme, 32x32x32h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.....	42
Görsel 33. Sevda Bayaner. <i>Yol Almak</i> , 2020. Detay. Kişisel Arşiv.....	42
Görsel 34. Sevda Bayaner. Küt Düşünceler. 2020. (Elle Şekillendirme, 37x31x75h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.....	43
Görsel 35. Sevda Bayaner. Küt Düşünceler. 2020. Detay. Kişisel Arşiv.....	44
Görsel 36. Sevda Bayaner. Aynadaki "Ben". 2021. (Elle Şekillendirme, 31x12x35h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.....	45
Görsel 37. Sevda Bayaner. Aynadaki "Ben". 2021. Detay. Kişisel Arşiv.....	46
Görsel 38. Sevda Bayaner. Aynadaki "Ben" 2. 2021. (Elle Şekillendirme, 22x12x14h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.....	46
Görsel 39. Sevda Bayaner. Aynadaki "Ben" 2. 2021. Detay. Kişisel Arşiv.....	47
Görsel 40. Sevda Bayaner. İçimizden Bir'i,. 2021. (Elle Şekillendirme, 22x14x24h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.....	48
Görsel 41. Sevda Bayaner. İçimizden Bir'i,. 2021. (Elle Şekillendirme, 22x22x24h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.....	49
Görsel 42. Sevda Bayaner. İçimizden Bir'i. 2021. Detay. Kişisel Arşiv.....	49

GİRİŞ

Araştırmanın amacı, dış dünyanın/toplumun bireye yansıttığı dayatmalar sonucu kendini eksik hissetme nedenlerinin sorgulanarak ve farklı sanat bakış açılarıyla irdelenerek ifade edilmesidir. Benlik kavramını birey oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. İnsanın kendinin farkına varması için ‘ben kimim?’ sorusuna cevap arayarak bir çaba sarf etmesi gerekmektedir. Bu arayışın sonucunda insan kimliğini inşa etmeye başlar ve bu inşa etme sürecinde toplumdan da etkilemektedir. Benlik çok kapsamlı ve güçlü bir kavram olarak açıklanabilir, bu nedenle kişinin benliğini kendine özgü nitelikleri ve özellikleri ötekenden ayırarak irdelemektedir.

Freud, benlik kavramını açıklarken üç sistemden bahsetmektedir. Bu sistemlerin bileşenlerindeyse insanların davranışları oluşmaktadır. Bu sistemler birbiriyle hem bir çatışma hem de etkileşim halindedirler. Bu araştırmanın özünde insanın benliği ve toplumun kişiye dayatmak istediği benliği arasında kalarak bir kararsızlık yaşamaktadır. Yaşanan bu kararsızlığı irdeleyerek gün yüzüne çıkarıp sorunu çözmeye odaklanılmıştır.

Lacan ve Cooley döneminin çoğu düşünürüne göre benlik kavramına farklı bir bakış açısı getirerek ‘ayna evresi’ ve ‘ayna benlik’ terimleriyle öznenin kendinden yabancılaşarak parçalanmasını öteki ile yapılandırılarak değerlendirdiği benliğe yeni bir ifade biçimi katmaktadır. Öznenin benlik olgusunun oluşmasında ‘ayna evresi’ ‘ayna benlik’ faktörü önemli bir etkidir. Birey sosyalleşirken kendi sosyal dünyasında oluşturmaktadır. Büyüdükçe kendi sosyal dünyasını oluşturmaya başlayan birey diğer insanlara karşı yeterli ve etkili duruma gelmesiyle birlikte, kendini diğer bireylerden ayırarak öz benliğini kazanma çabasıdadır. Bu oluşum sürecinin birey üzerindeki etkileri ve konuya farklı yaklaşımlar incelenmektedir.

1.BÖLÜM: KAVRAM OLARAK BENLİK

1.1. Benlik / Kendilik Kavramı

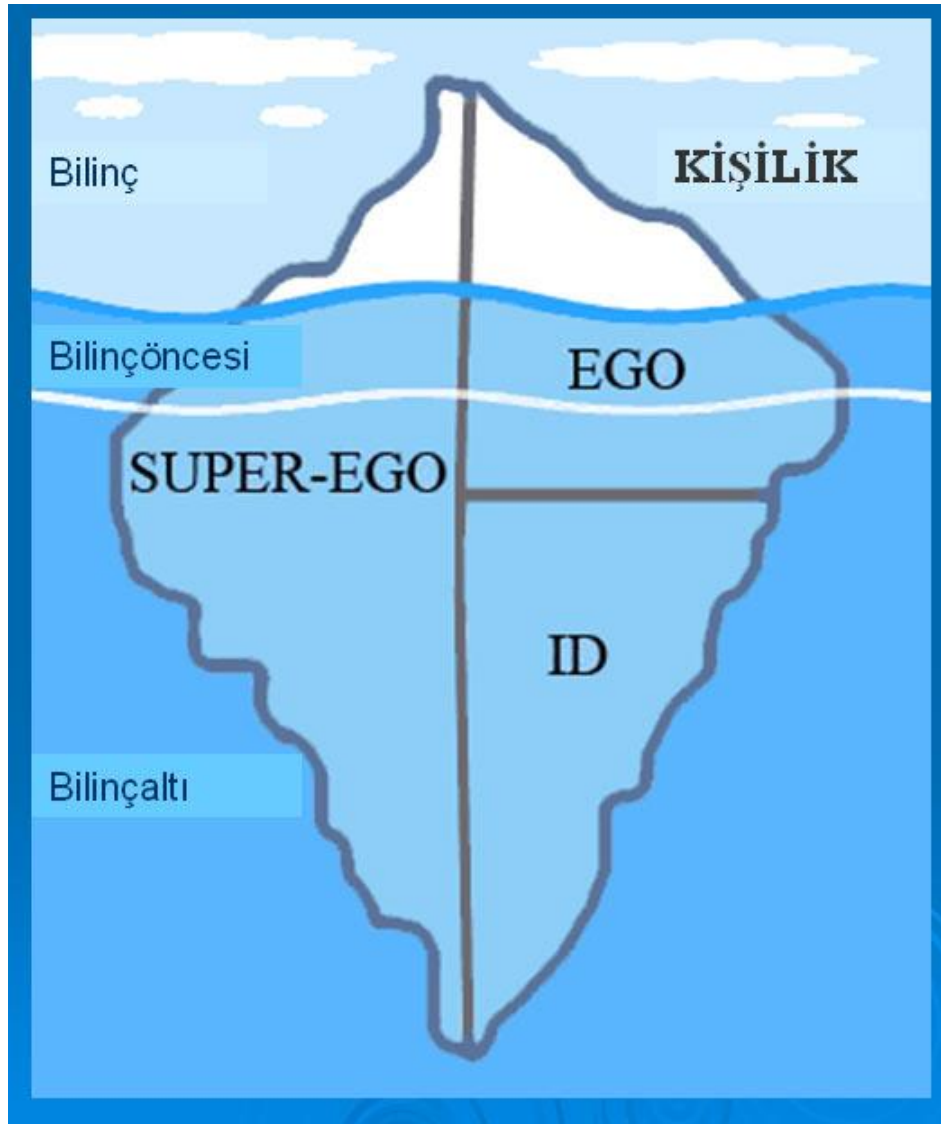
Benlik, insanın kendi kişiliğini algılama ve anlama biçimi olarak tanımlanır. Kişinin becerilerini, güdülerini, ihtiyaçlarını ve günlük hayattaki gereksinimlerini içeren, kişiye ait özelliklerden oluşmaktadır. Benlik, insanın kendisini nasıl gördüğü, kendisine hangi değeri biçtiği, hangi konumda kabul ettiğiyle ilgili, kişisel bir kavrayıştır. İnsanın kendine verdiği değeri ve çeşitli sorularla belirlemektedir; “ben kimim?”, “benim haklarım ne?”. Benliğin oluşumu psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına dayanmaktadır. Benlik, dışardan gelen baskılara karşı iç direniştir de diyebiliriz. Birçok kez deneyip yanılarak ve engelleri aşıldıktan sonra bir bütünlük algısının devreye girmesiyle benliğimizi oluşturmaktayız.

“Kendilik kavramı, en baştan belirli, oluşumu tamamlamış bir yapı olarak ele almak yerine, bilinçlilik biçimlerindeki her değişimi etkisi altında değişen bir yapı olarak yorumlayan ilk felsefeci Hegel’dir” (İzmir, 2013, s.37). Hegel burada bilincin her dönüşümünde, kişinin hayatı ile ilgili yeni bir fikir sahibi olma ihtiyacı olduğunu ve bu dönüşümün sonunda kendi yerini anlama, belirleme sorunu ile yüz yüze kaldığını belirtir. Kişinin kendi hakkındaki düşüncelerini kendi benliğini oluşturmaktadır. Bununla beraber dış etkenlerinde faktörleri büyük etki gösterir. Birey kendi benliğini oluştururken çevresindeki kişilerle etkileşime geçmesiyle bir biçim kazanmaktadır.

Carl Rogers, benlik kavramını gerçek benlik ve ideal benlik olarak iki grupta ele almaktadır. Gerçek benlik insanın kendisini algılama biçimi iken ideal benlik olmak istediği kişi olarak tanımlanabilir (Kaplanoğlu, 2019). Günlük hayatımızda bir çok kez karşılaştığımız benlik/kendilik kelimesi aslında kişinin var olmaya çalıştığı ama bir türlü kendini net olarak bilemediği bir durumda diyebiliriz. Girdiğimiz ortamdayken farklı bir kişiliğe bürünürken tek başına kaldığındaki benlik/kendilik arasında farklılıklar gösterebilir bu durumu gerçek benlik ve ideal benlik olarak ayrılabilir. Birey var olmak isterken, gerçek benliğini

kaybederek kendi bakış açısına göre olmak istediği ideal benliğini ortaya koymaya çalışır. Bu iki durum kişinin kendini algılamasındaki ikilemleri ortaya çıkarabilmektedir.

Benlik, herhangi bir anda sahip olunan fikir ve tutumların farkına varılması ile oluşmaktadır. Bu nedenle, kendi ile ilgili farkındalıklardan, kendini bir kişi olarak nasıl yorumladığına ilişkin düşünceler ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda “ben” yani benlik keşfedilmeyi ve ortaya çıkmayı bekleyen kişisel bir olgunlaşma ve benlik oluşturma sürecidir.

Görsel 1. İsimli. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0d.ego_ve_s%C3%BCpereo

Sigmund Freud'un 1923 yılında geliştirdiği yapısal kurama göre benlik üç ana sistemden oluşmaktadır. Bunlar id (alt benlik), ego (benlik) ve süperego (üst benlik)'dur. Bu

sistemlerin bileşenlerinden ise insanların davranışları oluşmaktadır. Bu sistemler birbiri ile bağlantılı olmayıp bağımsız olarak çalışmamaktadır. İd bilinç dışına, ego ve süperego ise bilinç altına karşılık gelmektedir. İd, zevk temelli istekler oluştururken, ego doğrulukla karşılaştırıyor, süperego ise vicdan dediğimiz olguyu katarak sonuca ulaştırmaktadır. Bu sistemleri açarsak; İd, insanda benliğin temel sistemlerindendir ve bilinçdışı süreçlerde gerçekleşmektedir. “İd, kalıtsal olarak gelen içgüdüleri de kapsayan ve doğuştan var olan psikolojik gizil güçlerin tümüdür” (Gençtan, 1998, s. 44). Bencil istekler, endişeler, agresiflik ve hormonal isteklerini burada bulunmaktadır. “İd (altben), insan zihninde, gündelik yaşamı yöneten mantık ve ahlak ilkelerinden uzak, serbest enerji akışıyla belirlenen ilkel ve ilksel bir oluşumu gösterir. Reflekssel davranışların, insan hayatının sürmesi için gerekli olan temel işlevlerin devamı idin görevidir” (Cebeci, 2004, s. 218). Kısaca id zaman ve mekan gözetmeksizin isteklerinin o anda olmasını isteyen hakimiyet duygusunun olmadığı hormonal istekleri güden bir haz ilkesi diyebiliriz.

Ego “gerçeklik ilkesinin hakimiyetindedir. Ego, kişinin dış dünya ile uyumlu bir şekilde hayatını devam ettirmesini sağlayan zihinsel fonksiyonellerin tümüdür. “Gerçeklik, insan için dış dünya sayılan yeri ve burayla olan etkileşimleri anlatmaktadır. Ego ruhun zihinsel imgeleriyle, dış dünyayı ayırt eden yer olmaktadır. Ego, imgelemde canlanan şeyi dış dünyada arar” (Özcüler, 2015, s.37). İd haz ilkesi olarak ego ise gerçeklik ilkesi olarak tanımlanmaktadır. Ego ihtiyaç duyulan karşılanana kadar gerilimin rahatlamasını engelleme yeteneğine, gizleme, bastırma güdülerine sahiptir.

“Ego "gerçeklik ilkesi"nin egemenliğindedir. Buradaki. İd'de uyarımların yığılması keyifsizlik olarak algılanmakta ve tatmin yaşantısının tekrarını sağlamaktadır. Keyifsizlikten yola çıkan ve hazzı hedefleyen, ruhsal mekanizma içindeki bu tip bir akıma Freud "arzu" adını verir” (Freud, 2010, s. 405).

“Süper Ego, Freud tarafından ruhun bir diğer temel işleyiş mekanizması olarak tanımlanmıştır. Bu yapı "etik olan davranış" ile yakından ilişkilidir. Süper Ego kendi amacını kovalayan bir yapıya sahiptir” (Özcüler, 2015, s38). Ego zaman içerisinde evrimleşerek süperego katmanını oluşturmaktadır. Süperego, id aracılığıyla yönlendirilen içgüdüleri ahlak kavramıyla tanıştırır ve uygunsuz istekleri erteleme ya da yok sayarak örtbas etmektedir.

Benlik, kişinin kendine verdiği değerlerken, kimlikse kişiye başkaları tarafından verilen değerlerdir. Benlik kavramını ilişkilendirilen kavramlardan biriside kimlik kavramına olarak ifade edilmektedir. Kimlik kavramına değinmek gerekirse;

Aynılığı ve sürekliliği içeren Latince “idem” kökünden gelen “kimlik” terimi uzun bir tarihi olduğu halde 20yy’da popüler olarak kullanılmaya başlanmamıştır (Marshall, 1999, s. 405). Birçok disiplinin de ele aldığı kimlik kavramı insanın kendisine, kendi bakış açısından ve diğerlerinin açısından ifade eden kimlik, kendini toplumsal bir çevrede açıklama ve yerleştirmeyi içermektedir.

Kimlik, toplumsal ilerlemede kurulan ve bir kez kurulup somutlaştığı zaman, toplumsal ilişkilerde sürekliliği sağlamakta değiştirilebilmekte ya da yeniden şekillenerek tekrar kurulmaktadır. Kimliğin oluşumu ve sürekliliğini içeren toplumsal ilerlemeler, sosyal yapı tarafından belirlenmektedir. “Kişilik, bireyin kimlikler içinde ve kimliklerle bir örgütlenmesidir. Zira birey, kimlikler aracılığıyla toplumsal çevreye uyum sağlar” (Aşkın, 2007, s.213). Kişi kendisi ile mücadele ederek kendi kimliğini kazanmaktadır. Kişinin tüm özelliklerini ve vasıflarını dış dünyayla tanımlayan bir kavram olarak kimlik, kişinin yapısının temel taşlarını oluşturmaktadır.

Bauman’a göre ise “kimlik” belirsizlikten kaçışın adıdır: Kişi, ne zaman kendisinin nereye ait olduğundan kuşku duyarsa, kimlik üzerine o zaman düşünüyor. Yani ortada, görünen davranış biçimleri ve kalıpları arasında kendisinin nerede durduğundan ve etrafındaki insanların kendisinin bu duruşunu / yerini doğru ve uygun nasıl kabul edeceklerinden nasıl emin olacağından emin olmadığı zaman. “Kimlik”, işte bu belirsizlikten kaçış arayışına verilen addır. Dolayısıyla da bir ad gibi görünen “kimlik” bir yüklem gibi davranıyor: yalnızca gelecek zamanda görülüyor. Çoğu zaman maddi bir varlığın bir sıfatı olarak görülse de aslında kimlik bir proje ve bir koyutun ontolojik statüsüne sahiptir. Kimlik, istenen ve / veya aranan şeyin “olan” şey üzerine yansıtılmasıdır; fakat bir şartla: “aranan / istenen”e karşı, kendi gayretiyle direnmek “olan”a kalmıştır; ya da daha doğrusu, kimlik, “olan”ın yetersizliği ve natamamlığının dolaylı bir biçimde onaylanmasıdır (Dalbay, 2018, s.163-164).

Kimlik kavramı, kişinin geçmişinde beğendiği ya da etkisi altında kaldığı bir davranışını/durumu örnek alarak, bugünkü rolünü ve ileriye dönük arzularını yaratıcı bir şekilde tamamlaması üzerine odaklanmaktadır. Kişi geçmişini bugüne, gelecek nesle aktarma beklentileri içinde ilişki oluşturmaktadır. Bu kadar kapsamlı ve çok ögeli bir sonuca varmaya çalışan kimlik süreci, zıtlasma, etkileşim ve gerginlik üzerine de yapılanabilir. Günümüzdeki

kimlik algısı ise ruh halinin değişkenlik gösterdiği ortamlarda ya da orada olan ve ilgi çeken ayrıcalıklar arasında seçilerek sentezlenmektedir. Bu sentezler bazen çoklu bazense en az ikili gruplaşmalarla girilen çatışmalardan yararlanılmaktadır. Bu çatışmanın sonucunda ise kimliğin gerçek bağı ortaya koyularak, günümüzdeki kimlik sorununu besleyen bazı çatışmaları araştırmayı amaçlanmaktadır.

1.1.1. William James'ın Benlik Kuramı

James, insan davranışlarını ve bu süreçleri anlamak için işlevsellik, yapısallık, psikanalitik ve psikoloji gibi bir çok dalda açıklamalarda bulunmuştur. Psikoloji alanına kattığı en büyük değerlerden birisi de benlik kavramıdır. Benlik kavramı ile sistemli bir şekilde ilgilenen William James 'Psikolojinin İlkeleri / *The Principles of Psychology*' kitabıyla benlik kavramı hakkında açıklamalar yapmaktadır. Kitabında benliği iki bölüm olarak inceleyen James bunları, bilen benlik ve bilinen benlik olarak açıklamaktadır. "Benliğin "bilen benlik (self as knower)" ve "bilinen benlik (self as known)" olarak iki boyutta düşünülmesi gerektiğini, bilimin konusunun ise bilinen benlik olmasının zorunlu olduğunu belirtmektedir. Çünkü, bilen benlik özne (I) bilinen benlik ise nesnedir (me)." (Bacanlı, 1990).

Bilen benlik, bireyin bilinçli olduğu yani kendinin farkında olmasını ifade etmektedir. Bilinen benlik, kişinin sahip olduğu her şey anlamına gelmektedir. Örneğin; kişisel özelliği, ailesi, eşyalarını kapsamaktadır.

1.1.2. Carl Gustav Jung Arketip

Analitik psikoloji ve modern psikolojinin kurucusu olan Carl Gustav Jung, bir ruh çözümleyicisidir Jung, 5 yıl kadar Freud ile birlikte çalışmıştır bir süre sonra fikir uyuşmazlığı nedeniyle Freud ile çalışmayı bırakmıştır. Bu ayrılıştan sonra Jung araştırmasını yaptığı bilinçdışı ve kendi buluşu olan Analitik psikoloji kuramını da Freud'un psikanaliz kuramının temelleri üzerine kurmuştur. Jung bilinçdışı, bireysel bilinçdışı ve kolektif bilinçdışı olarak ikiye ayırmaktadır.

Bilinçdışının az çok yüzeysel katmanı kuşkusuz kişilerdir. Ben buna kişisel bilinçdışı diyorum. Fakat bu kişisel bilinçdışı daha derin bir katmanın üzerine duruyor, bu kişisel

deneyimden türemiyor ve kişisel kazanım değil, doğuştan geliyor. Bu daha derin katmana ben kolektif bilinçdışı diyorum. “kolektif” terimi seçtim, çünkü bilinçdışının bu kısmı bireysel değil evrensel; kişisel ruhun tersine, her yerde ve bütün bireylerde az çok ayı olan içeriğe ve davranış tarzlarına sahip. Başka deyişle, bütün insanlarda özdeş ve bu yüzden de her birimizde var olan kişi ötesi bir ortak ruhsal katmanı oluşturur (Jung, 2011, s.413).

Kişisel bilinçdışı, bilinçli ya da bilinçsiz olarak kazanılarak unutulmuş ya da bastırılan her şeyi içermektedir. Kişiye ait, hatırlamadığı anılar, gizlenmiş acılar, dışa vurulamamış duygular yani hatırlayamadığı bilinç düzeyine varamamış zayıf durumlardır. Bu durumların hatırlanabilmesi için bulunduğu duruma uygunlukları, rastlantısal bir ilişki ya da tetiklenerek bilinç düzeyine gelerek hatırlanmaktadır.

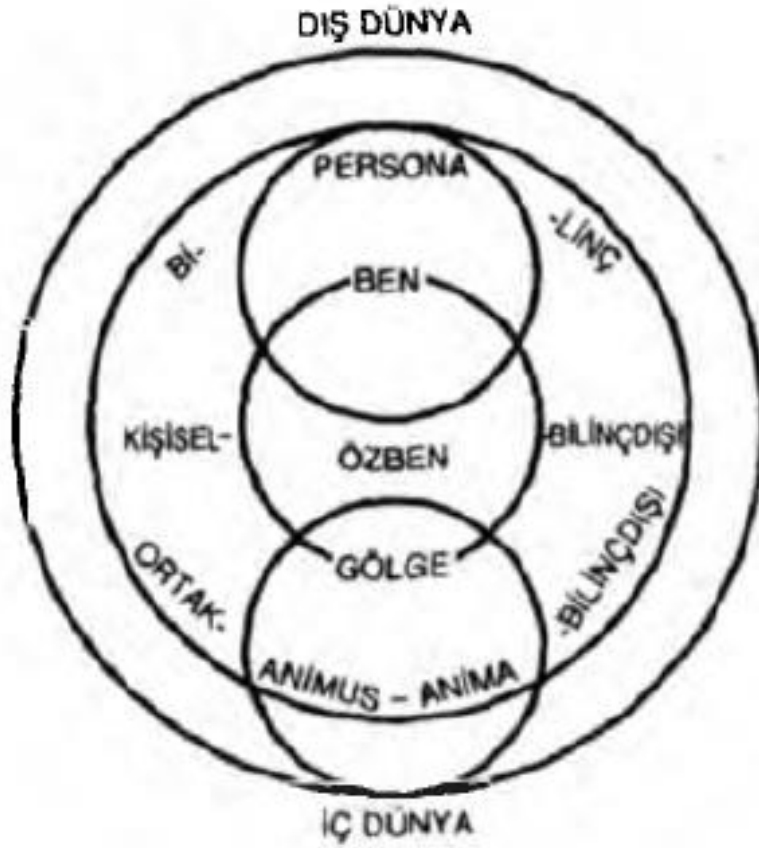
Kolektif bilinç, bilinçdışı olarak tanımlanmaktadır. Kolektif bilinçte düşünce ve imgelerin bilinç düzeyine çıkarılması çok zordur çünkü “kolektif bilinçdışı, atalardan aktarılan, kalımsal boyutu olan, düş, ritüel, mitler, masallar gibi olaylarla beliren tüm insanlığa ait ortak bir bilinçdışıdır” (Dayıoğlu, 2017, s.21). Bu olaylar kolektif bilinçdışını arketipleri oluşturmaktadır. Arketip¹ler sayısız ve bir şeye bağlı değildirler. “Arketipler, Platon'un idealarına benzer. Ancak Platon'un idea'sı, yüce tamlık örneğidir; Jung'un arketipi ise, iki kutupludur; hem aydınlık, hem de karanlık yanı vardır. Jung'a göre arketipin esas anlamı tanımlanamaz” (Jung, 2006, s.48). Freud'un takipçilerinden biri olan Jung, benliği kişiliğin oluşumunu sağlayan bir sistem olarak ifade etmektedir. Kişiliğin gelişimini sağlayan arketiplerden bir kaçını persona, gölge, anima, animus, ve ben olarak bilinmektedir.

1.1.2.1. Persona

Persona, toplumda kabul görmek için dış dünyaya karşı kullandığı maske ya da rol olarak açıklanabilir. Kişinin girdiği ortama göre şekil almasını sağlayan farklı rolleri, toplumla uyum sürecinin yarattığı tutumlardır. Toplum tarafından kişiden beklenen tutum ve eylemlerle kişinin kendi gereksinimlerinden uzaklaşabilmektedir.

¹ Arketip, algılamamızı örgütleyen, bilinç içeriklerini düzenleyen, değiştiren ve geliştiren yapılar olarak tanımlanmaktadır.

Persona, bilincin işlevlerin bütünlüğün bozulmasına yol açması veya açmaması, dış dünyaya alınan tavırla ilgilenmektedir. Persona üç bölümde incelenmektedir. “Bunlardan birincisi kişinin ego idealidir. Herhangi bir yapıyla bağlantısı olmayan ve keyfiliğe sahip yapısıyla ikincisi, mensubu olunan çevrenin görüşüdür. Bunların birbiriyle ilişkiye girmesini sınırlayan, fiziksel ve psişik faktörler, üçüncü grupta yer alır” (Beytur, 2017 s.21). Persona kısaca kişinin istekleri yani egosuyla ve toplumu kabul ettiğiyle uzlaşmayı sağlayan arketip, bir ara bulucu olarak ifade edilebilmektedir.

Görsel 2. Carl Gustav Jung. <https://www.pdfdrive2.com/carl-gustov-jung-ve-analitik-psikoloji-e61522372.html>

Ruh imgesi ile persona arasında doğru bir ilişki vardır. Persona'da zihin eğilimleri ağır basıyorsa, ruh-imesi duygusal olur. Çünkü persona, insanın alışık olduğu dış davranışına, animus ya da anima içi davranışına tekabül eder. Persona, BEN ile dış dünya arasındaki aracı işlevdir, ruh-imesi ise buna tekabül eden BEN ile dünya arasındaki aracı işlevdir (Jung, 2006, s.73).

1.1.2.2. Anima ve Animus

Kişinin karşı cinsle olan bağımlı düzenleyen, kadın ve erkeği psikolojik olarak yaklaştıran arketipler, anima ve animus olarak ifade edilir ve tamamlayıcı ruh imgesi olarak tanımlanmaktadır. Jung, insanların doğuştan karşı cinsin imgesini taşıdığını ifade etmektedir. “Ruh imgesinin arketip figürü, ruhun tamamlayıcı karşı cinsiyetini canlandırır; ona hem kişisel tepkimizi, hem de karşıt cinsiyetin bireydeki yaşantısını yansıtır. İçimizdeki bireyler olarak taşıdığımız karşı cinsiyetin imgesini canlandırır” (Jung, 2006, s.72).

Ruh bilimcisi olarak tanımlanan anima ve animus, insanlığın var olduğundan bu yana kadın ve erkeğin beraber yaşam sürmesiyle anima ve animus arketipleri gelişmiştir. Kadınlara ve erkeklerle beraber yaşam sürdürmenin etkisi olarak taşınan bu ruh imgesi, karşı cinsle uyumlu olmasının bir göstergesidir. İnsan sadece kendi cinsinin özelliklerini taşıması, karşı cinsin özelliklerini bastırarak, unutarak bilinçdışında etkisiz hale getirmesi anima ve animus arketipine ters düşmektedir.

1.1.2.3. Gölge

Gölge kişinin kendi cinsiyetini ve kendi cinsinden olanlarla ilişkilerini düzenleyen arketipe verilmiş addır. İnsanın temel iç güdülerini içermektedir, bu güdüler ve hayatını devam ettirebilmesi için önemli bir rol oynamaktadır. Gölgenin bu rollü kişinin ani verdiği kararları ve egoyu geride bırakarak yönetmektedir. Gölge kişinin karanlık ve öteki yanını simgelemektedir.

Gölge ilkel halk topluluklarında, türlü kişileşmelerle belirir. Bireyin bir parçasıdır, varlığının kopmuş bir bölümüdür; ancak kopmuş dahi olsa, onun gölgesi gibi, gene de ona bağlı kalır. Gölge konusuyla sanat alanında çok karşılaşılır; çünkü sanatçı, konularını seçip işlerken bilinçdışının derinliklerine başvurur; yeni biçimlendireceği yapıtlarda, okuyucusunun, dinleyicisinin ya da seyircisinin bilinçdışını harekete geçirir; sanatçı etkinliğinin sırrı da buradadır. Bilinçdışının imgeleri ve figürleri ile yükselir, güçlü bildirimlerini başkalarına aktarır (Jung, 2006, s.69).

Gölge, kendi içinde hayali bir simge olduğu gibi dış dünyada somut bir figür olarak ortaya çıkmaktadır. “Jung, iki ayrı gölge düşünür. Birincisi, kişisel gölgedir, yaşamının başlangıcında yaşamadığı, ya da az yaşadığı bireyin ruhsal özelliklerini içerir. İkincisi ortak gölgedir, öteki figürlerle birlikte ortak bilinçdışına aittir” (Jung, 2006, s.71).

1.1.2.4. Ben

Ben, kolektif bilinçdışının merkezi arketipi olarak bilinmektedir ve kişiliği gereken biçimde yürütmesini sağlamaktadır. Kişiliğin bütünleşmesi için bilinçdışındaki arketipler bilinç düzeyine çıkararak şekilleri düzenleyen ve örgütleyen ben arketipidir. Kişinin toplum ile kendisini uyumlu hissediyorsa ben arketipi işlevini yerine yapıyor iyi demektir. Eğer ki bir çatışma hali varsa o zaman ben arketipi işlevini yerine getirmiyor denilmektedir.

Ben arketipinin gelişmesiyle insan kendisini daha iyi tanımaya, algılamaya ve anlamaya çalışır; yaşamına istediği yönü verebilmek için daha çok çaba gösterir. Ben arketipi, Jung'un kolektif bilinçdışı üzerindeki çalışmalarının en önemli ürünüdür. Jung, ben arketipini, ancak diğer arketipler üzerindeki çalışmalarını tamamladıktan sonra fark edebilmiş ve tanımlayabilmiştir. Jung'a göre ben arketipi, yaşamın amacı ve bireyleşmiş olmanın gerçek anlatımıdır (Gençtan, 1998, s.183).

Bilinç ve bilinçdışı birbirine zıt bir o kadar da birbirine bağlı, tamamlayıcı bir yapı olarak bilinmektedir. Ben bilincin öznesi yani merkezindedir. Dış dünyamızdaki ve iç dünyamızdaki olaylar algılanabilmesi için 'ben' in onayı gerekmektedir. Kişinin kendisiyle anlaşabilmesi baskı altında tutulan isteklerin bilinçlenmesiyle olmaktadır.

İnsanın gerçek amacı kendini benliği sahip olmasıdır. Benlik 'ben' arketipinde uzun ve güçlü bir ilerlemeyle gerçekleşmektedir. 'Ben' arketipinde benliğine sahip olabilmek için orta yaşlara gelmesi gerekmektedir. Orta yaşa gelene kadar kişinin, kişilik gelişimini ve bireysel gelişimini tamamlanmaktadır. Bu gelişimlerin sağlanabilmesi için 'ben' ego ile işbirliği yapması gerekmektedir.

1.2.3. Jacques Lacan ve Benliğin Ayna Evresi

Fransız psikanalist Jacques Lacan, Freud'un kuramlarının yeniden okuyucusu olarak bilinmektedir. Ancak Lacan, psişe² nin işleyişinde kültürel ve dilsel unsurların üzerinde dururken, Freud ise biyolojik - doğal- unsurları üzerinde yoğunlaşmıştır (Depci, 2019, s.10) Ortaya çıkarılan teorilere bakıldığında her ikisinin de doğum ve gelişim süreçlerinde aileden etkilenildiğini söylerken ruh yapısında ve oluşumlarında farklı açıklamalar yapmaktadırlar. Kişinin ruhsal yapının belirlenmesinde Freud doğal unsurları, Lacan ise kültürel unsurların etkisini öne sürmektedir. Freud'un ortaya koyduğu içgüdü kuramını, Lacan kişinin

² Bilinç ve bilinçaltı da psişeye aittir, bu nedenle gerçekliği tek başına ifade eder. Latince ruh anlamına gelmektedir.

yönelimlerini, kültürel temelli yapılarla belli bir kural ya da yasa ile açıklamaya çalışmaktadır.

Lacan'ın Freud'u yeniden okuma olarak tarif ettiği teorisi bir takım yeni kavramlar getirir. Ayna evresi, imgesel, simgesel, gerçek, hakiki, fallus, yarılma (*Spaltung*), *jouissance* bu kavramların bazılarıdır. Tüm kavramlar bizzat insan ile ilgilidir. Gerek bu kavramlar gerekse sıkça kullandığımız bazı diğer ben, özne, arzu, bastırma vb. kavramlar Lacan teorisi içerisinde kendi anlamlarını edinirler (Özcüler, 2015, s.56).

Lacan 1936 yılında Marienbad'da on dördüncüsü yapılmakta olan Uluslararası Psikanaliz Kongresi'ne "Ayna Evresi" (The Looking'Glass Phase) başlıklı kuramını ortaya koymaktadır. Orataya çıkarılan bu kuram "ayna evresi" imgesel düzende gerçekleşmekte ve "öteki" kavramıyla ilişkilidir. Lacan'ın ayna evresinde, bebek ilk kez kendi imgesini aynada gördüğündeki tepkisini sevinçle vermektedir. Bebekler doğumundan sonra annesiyle kendini bir bütün olarak hissetmektedir sorasında kendi imgesiyle ya da başka bir bebek veya bir kişi görmesiyle kendi benliğini tanımaya başlamaktadır. Aynada her kendini gördüğünde kendine olan bir hayranlık duygusu başlar ve bu duygu zamanla yerini yabancılaşmaya ve kendisinden uzaklaşarak farklı bir simge kazandırmaya başlamaktadır. Bununla beraber imgesel olarak hissedilen duygu simgeleşmeye yani ideallikten uzaklaşarak sosyal-beni algılamaktadır. Kişi sosyal-beni dış dünyanın etkisinde kalarak yönlendirmekte ve şekillendirmektedir. Bu etkiyle kişi kendisiyle yabancılaşmaktadır.

'Jacques Lacan'ın Semineri / *The Seminar of Jacques Lacan*' adlı kitabında bahsettiği, "[...]insan varlığı kendi imgesiyle özel bir ilişki içindedir – bir eksiklik/yarık ilişkisi, yabancılaştırıcı bir gerilim ilişkisi. Burası, varlık ve yokluk düzeni olanağının, sembolik düzenin ortaya çıktığı yerdir" (Saygı, 2015,). Kişinin artık kendisi dışında bir alanın olduğunu yani imgeler dünyası fark etmeye başladığını söylemektedir. Aynada kendini gören bebek ilk başlarda bir bütünlük hissine kapılsa da sonrasında kendi benliği ile bir ayrıma düşmektir. Bu ayrım kendisi ile aynada karşılaştığı görüntü yani imgenin yetersiz gelmesiyle bir boşluk hissine kapılması, kültürel kod veya ailesinin konuştuğu dil belirleyici rol oynayacaktır. Lacan insanların kendi öznesi karşısında duran nesnelere sürekli bir kıyaslama içine girer, böylelikle kendi öznesi ile arasına büyük bir fark meydana getirmektedir. Bu kıyaslamaların ardında bilinçdışı simgelere vardır. Benliğinden uzaklaşan kişi toplumsallaşmış simgelerle düşünür ve anlatırken bilinçaltındaki simgeleri unutarak bilinçdışından yararlanmaktadır.

1.2.4. Charles Horton Cooley Ayna ve Benlik

Amerikalı sosyolog Charles Horton Cooley'e göre toplum ve birey/fert ayrı ayrı düşünülebilecek bir olgu değildir; birey tek başına olamaz çünkü toplumla etkileşim içindedir ve bu etkileşimin beraberinde kişilik ve kimlik kazanmaktadır, toplumda bireyden ayrılamaz çünkü birey/fertle bir bağ içindedir.

[...]“Benlik algısı” bireyin, bulunduğu grupta ve daha büyük sosyal yapı olan toplumla etkileşimi sonucu psikolojik ve biyolojik yapısının da etkisiyle inşa ettiği öznel bir kimliktir (Işıkhan, 2013, s.19). Cooley, bireyin toplumsallaşmasını ‘ayna benlik’ (Looking-Glass Self) kavramıyla açıklamaktadır. Cooley, ayna benlik kavramında bireyin benlik görüşünü başkasının nasıl gördüğünü ve bu görüşten etkilenme sürecini kapsamaktadır. Bu etkileşiminin sonucunda birey davranışlarını karşısındakine göre ayarlamaktadır. Ayna benlik sürecindeki aşamaları Cooley şu 3 aşamada açıklamıştır;

Birinci aşama, kendi görüntümüz hakkındaki düşüncemizdir. Yani biz başkalarının gözünde nasıl görünüyoruz. Özellikle bizim için önemli olan kişiler; annemiz, babamız, arkadaşlarımız bizi nasıl görüyor? Bu insanların fikirleri bizim açımızdan çok önem taşır. İkinci aşama başkalarının bu reaksiyonları değerlendirmeleri ve açıklamalarıdır. Yani onlar bizi, bizim kendimizi gördüğümüz biçimde mi görüyor yoksa farklı mı? Üçüncü aşama ise benlik kavramının gelişimidir. Yani başkalarının bizi neden bu şekilde gördüğünü değerlendirir ve buna uygun bir benlik geliştirmeye başlarız. Eğer ayna benlik olumlu ise, bu olumlu davranışları devam ettiririz (Özkalp, 2004, s.82).

Bu üç aşama ile günlük hayatımızda karşılaşmamız mümkündür. Verilen tepkilerin olumsuzluğuyla kişinin davranışlarında değişiklik görülebilmektedir. Toplumun bireyde gördüğü davranışlar, yanlış veya doğru değerlendirmeler sonrası ortaya çıkan tepkilerin sonucu olarak benlik kavramı bu etkileşimle gelişme gösterebilmektedir.

2.BÖLÜM: SANATTA BENLİK KONUSUNA YAKLAŞIMLAR

Benlik kendini ifade edebilmek için kısıtlamanın olmadığı, özgürce şekillenebileceği bir ortam aramaktadır, Kimlik, bireyin bir toplumla yaşayabilmesi için bazen kısıtlayan, benliği de dahil eden bir kavram olarak tanımlanmaktadır. İnsanoğlunun var olduğu günden itibaren duygu ve düşünceleri özgürce ifade etme aracı olarak sanat önemli bir araçtır.

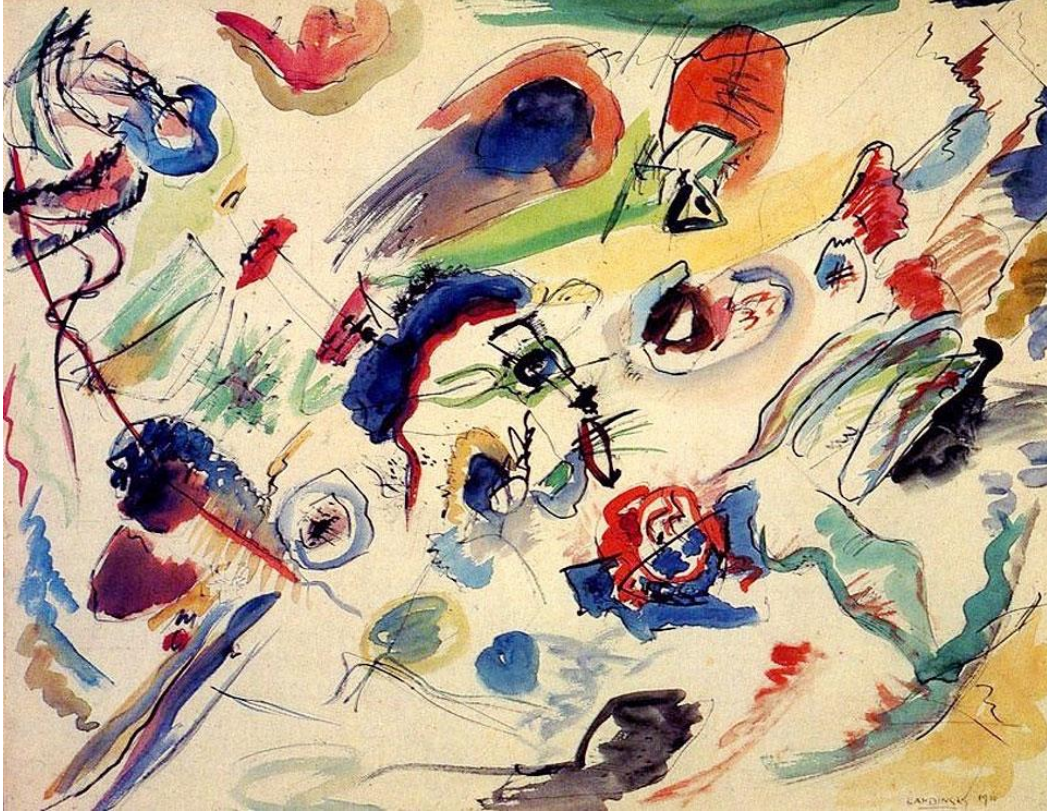
Sanat eserini ortaya çıkaran sanatçı, eserin ve eseri yorumlayan toplum karşılıklı bir etkileşim içindedir. Sanat ve kimlik kavramları, birbirini etkileyen ve karşılıklı olarak birbirini şekillendiren bir bağ vardır (Papila, 2007, s.177). Sanat, kimliğin ifade etme araçlarından biridir. Sanatçı, sanat eseri, sanat eserini yorumlayan toplum sanat ve kimlik ilişkisini oluşturan temel noktalardandır. Sanat eseri kişinin yaşadığı zamanın ve toplumun etkilerini de eserlerin üretiminde taşıdığı gibi sosyal ve kişisel benliğinin etkilerini taşımaktadır.

2.1. Soyut Sanat ve Dışavurumculuk Sanat Akımı

Soyut sanat, doğada ve dünyada var olan nesnelere birebir aktarmak yerine renk ve biçimleri kullanarak kişiye özgü bir yorum olarak tanımlanmaktadır. Soyut Dışavurumculuk 2. Dünya savaşı önce ve sonrasında 1940 ve 1950 yılları arasında iki kuşak olarak ortaya çıkmış bir sanat akımıdır. “1950’lerde uluslararası yaygınlığa ulaşan Amerikan Soyut Dışavurumculuk ’un etkileri Fransa’ya gelmeden bu eğilimin belirmesi, savaş sonrası Batı dünyasında sanatsal gelişmelerin uluslararası niteliğini ortaya koyar” (Yağmur, 2007, s.122). Ekspresyonizm kuşaklar arası birçok sanatçı ve kuramcuyu etkilemiştir. Akla gelen isimlerden bazıları; Hans Hofmann, Franz Kline, Mark Rothko, Jackson Pollock, David Smith, Clement Greenberg ve Harold Rosenberg dir.

Ekspresyonizm bir "üslup" değildir. Bir reçete dizisi hiç değildir. Sanatsal bir anlatım yolu olmaktan çok, Ekspresyonizm, şu iki sözcükle özetlenebilecek bir ruh durumudur: tedirginlik ve başkaldırı. Bu tutum sonucu doğan sanat akımı, birçok akımın aksine, yalnız plastik -anatlarla sınırlı kalmaz (Kübizm gibi), tüm sanat alanına yayılır (şiir ve edebiyat, plastik sanatlar, müzik, gösteri sanatları) ve çok değişik açılardan kendini açığa vurur (Richard, 1999, s.189).

Vassily Kandinsky, temsil ettiği estetik anlayışı ile soyut sanatın çıkışına etki eden sanatçılardandır. Ortaya atılan soyut sanat 1920’li yıllarda New York’ta soyut dışavurumculuk tanımında Kandinsky’nin soyut resimlerindeki ifade edilmektedir (Taşkesen, 2018, s. 168). Kendi resminin ters bir şekilde konumlandırılmasından sonra Kandinsky nesneden uzaklaşarak eserlerine artık farklı bir açıdan bakmış ve soyut bir anlam katarak eserlerine yeni bir ifade biçimi getirmeyi amaçlanmıştır.

Görsel 3 . Vassily Kandinsky. İsimsiz (İlk Soyut Suluboya). 1910. (Kağıt üzerine suluboya ve Hint mürekkebi ve kalem, 49,6 × 64,8 cm). <https://www.vassilykandinsky.net/work-28.php>

Kandinsky soyut sanatın ilk örneğini 1910 yılı olarak belirttiği suluboya eserini Ahu Antmen “20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar” adlı kitabında soyut sanatın ilk örneğini 1912 yılında dolaylarında yapıldığından bahsetmektedir. Kandinsky’nin yapmış olduğu suluboya çalışması ile soyut sanatın ilk resmi olarak bilinen bu resim çizgisel renklerin ve biçimlerin kullanıldığı teknikle, nesnellikten uzaklaşmaya başlayarak soyut sanatın ilk izlerini taşımaktadır.

Soyut dışavurumculuk sanatında sanatçı; resimde doğa biçimlerini ve nesneyi betimlemek yerine, boya biçimlerini değerlendiren ve boya vuruşundan doğan görüntünün insanın iç dünyasında oluşturduğu coşkusunu anlatmayı yeğlemektedir. Bilinçaltı özgür kılınmakta; yapıt, bir ön düşünce ya da tasarım olmadan, çağrışımların getirdiği anlık düşüncelerle biçim bulmaktadır (Aslan, E. Şölenay, E. 2011. s.35).

Kişinin kendine ve dışarıya olan güvensizliğe bir başkaldırı olarak ortaya çıkan ekspresyonizm, dışarıya olan bağından uzaklaşarak kendi iç dünyasını, malzeme ve biçimlerin doğasına bırakarak şekillenen bir ifade biçimini kollamaktadır.

2.1.1. Clement Greenberg ve Amerikan Soyut Dışavurumculuk

1940 sonrası Amerika'da çıkan soğuk savaşlar sonucu yaşanan göçlerden sonra ortaya çıkan Soyut Dışavurumculuk sanatının ilk izleri Clement Greenberg ifadesiyle resimsel soyutlamaya başlamaktadır. New York'ta ressamların nesnellikten uzaklaşmasıyla başlayan soyut dışavurumculuk eserlerinde renk ve şekillerle ifade etmektedirler.

Amerika'da ortaya çıktığı bilinen soyut dışavurumculuk, sanat dünyasının merkezinin Paris'ten New York'a kayması sonucu etkili bir sanat hareketi olmaktadır. Soyut dışavurumculukta ressamların gelişimi için Avrupalı sanatçıların büyük bir rolü bulunmaktadır. Greenberg'in desteklediği Amerikan Soyut Sanatı, 19. Yüzyıl sonlarından başlayıp 20. yüzyıl ilk yarısı ve soğuk savaş ile devam eden dünya sanatında da etkili olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı öncesi Amerikan sanatı daha çok yerel temalara odaklanmış ve figüratifken, İkinci Dünya Savaşı yıllarında ve sonrasında gelişme gösteren Amerikan sanatının temel özelliği, soyut ve dışavurumcu olmasıdır. Amerikan sanatındaki bu keskin dönüşümü salt sanatsal nedenlerle açıklayanların yanında, bu dönemde sanat, ideoloji, politika üçgeninde yaşanan dönüşümleri göz önünde bulunduran yazarlar da vardır (Antmen, 2009, s.145).

Üniversite hayatında İngiliz Dili ve Edebiyatı okuyan Greenberg, eğitimi bittikten sonra babasının yanında çalışmaya başlar ve bir süre sonra işten mutsuz olur ve babasının yanından ayrılarak, çeviri yaparak para kazanmaktadır. Yabancı dilde kendini geliştirmesi sonucu edebiyat dergilerinde de yayınlar yapmaya başlamıştır. İlk yazılarının yayınlanmasının ardından, plastik sanatlara olan ilgisi nedeniyle bu alana yönelen Greenberg'in "Avant-garde and Kitsch" makalesi Partisan Review dergisinde yayınlanmıştır (Güngen, 2019, s.89-90). Makalesinde bahsettiği Avangardı, soyut ya da nesnesiz sanata varması olarak tanımlamıştır. Avangardın amacı gerçeğin sahip olduğundan daha fazla bir anlamı taşımayan bir sanat ortaya koymasıdır. Avangard mükemmel olanın araştırmasını yaparak soyut sanatı, nesnesiz sanata ve ulaşmaktadır. Kitsch ise formüllere bağlı olduğu için Avangard sanatın sürecini ve etkilerini taklit etmektedir (Ataseven Yayman, 2011, s.1).

2.1.2. Jackson Pollock ve Aksiyon/Eylem Resmi

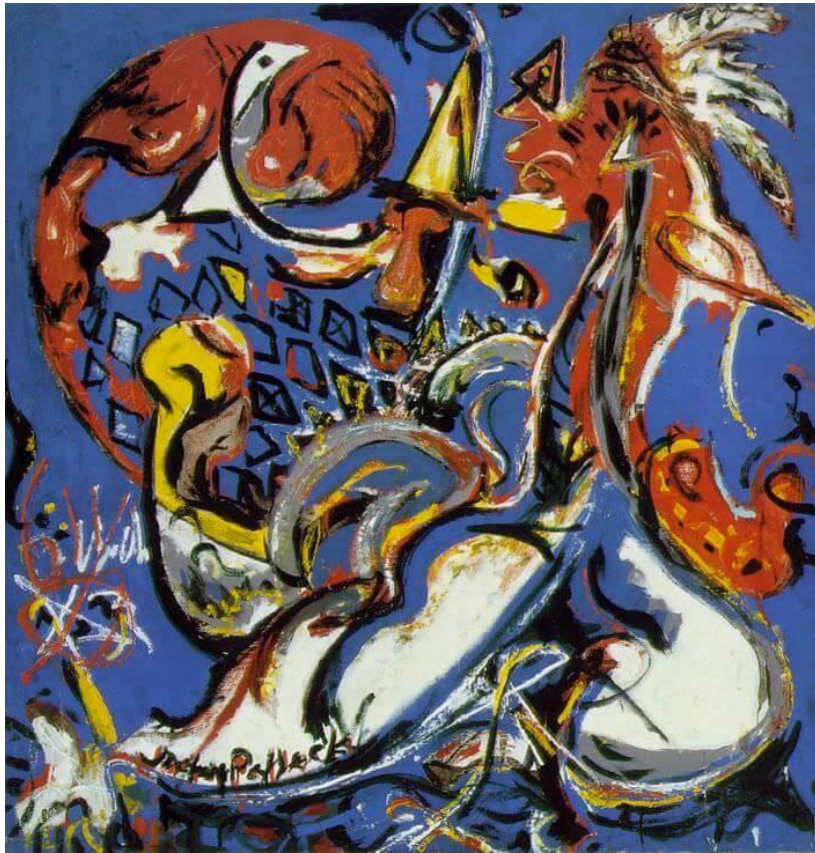
Pollock, 20. yüzyılda adını yapmış olduğu resimler ve Soyut Dışavurumculuk akımının bir kolu olan 'Aksiyon Resmi' ne yön göstermesiyle bilinmektedir. 'İsimsiz' (Görsel 4) adlı eserinde diğer resamlara nazaran şövale yerine yere düzensiz bir şekilde sermiş olduğu tuval bezi üzerine, şaman büyücüleri gibi hareketlerle tuvalin her yerine hakim olacak bir şekilde, fırçayla renkleri fırlatarak ya da damlatarak yön veren sanatçı duygularını yansıtmaktadır.

Görsel 4. Jackson Pollock. İsimsiz (Atölyesinde Çalışırken). <https://indigodergisi.com/2016/10/jackson-pollock-amerikan-soyut-disavurumculuk/>

Jackson Pollock babasının işi gereği babasından uzak kalmış ve annesinin Pollock'a yansıttığı davranışları ile asi ve kural tanımaz bir çocuk olarak büyümüştür. Eğitim hayatında asi ve kural tanımaz bir çocuk olarak devam eden Pollock lise hayatında okuldan atılmış ve sonrasında gitmiş olduğu sanat atölyesinden ilişkisi kesilmiştir. Bu zorlu hayatının karşısında resimle ilişkisini kesmeyen sanatçı New York'a taşınmasıyla 'Sanat Öğrencileri Birliği / *Art Student League*'e katılarak resim hayatına burada devam etmiştir.

Çocukluğundan gelen ve peşini bırakmayan ruhsal bozukluğu ve alkol bağımlılığı sebebiyle gittiği terapide Jung ekolünü benimseyen bir psikoterapist olan Dr. Joseph Henderson'dan destek almıştır. Katıldığı terapi seansları ile birlikte Jung'un kuramlarından etkilenen Pollock, resimlerinin altyapısını Jung'un kolektif bilinçaltı kuramında açıkladığı arketiplerinden etkilenmesiyle oluşturmuştur (Cenk, 2020). Pollock 'resimlerimde kendime has bir yapısı vardır ve resim üzerinde yaptığım değişikliklerle bu görüntüyü bozmaktan korkmam' sözleriyle ifade etmektedir.

Görsel 5. Jackson Pollock. The Moon Woman Cuts the Circle (Ay Kadın Daireyi Kesiyor). 1943. (Tuval Üzerine Yağlıboya, 109.5 x 104 cm. Musée national d'art moderne, Centre Georges Pompidou, Paris) <https://www.jackson-pollock.org/moon-woman-cuts-the-circle.jsp>

Bilinç ve bilinçdışını ele aldığı “The Moon Woman Cuts the Circle” eserinde Pollock Jung’ın kolektif bilinçdışı arketiplerinden biri olan “anima” kuramına değinerek kadınlarla yaşamış olduğu sorunları işlemektedir. Resme ilk bakıldığında “Kübizm ve Picasso’yu hatırlatmaktadır. Form ve çeşitli konturların, ince çizgilerin birbiri içine girmesi veya geçmesi bu resmin açık form karakterini ortaya koymaktadır. Kimi yerde de bazı formların kadraj dışına taşması bu durumu desteklemektedir” (Kamışoğlu, Öztürk, 2012. s. 58-59).

2.2. Bernard Leach ve Soyut Seramik Anlayışı

Uzakdoğu seramiklerini Batıya taşıyan sanatçı Leach, Japonya’da bir süre kalır ve bu süreçte toprağı işleyerek seramik çamuru haline getirilmeyi, seramik fırın yapmayı ve işlerini fırınlanmasına kadar tüm detayları öğrenerek kurduğu atölyede bir çok sanatçıyla çalışmış ve öğrenci yetiştirmiştir. “1950’lerde sanat okullarında yeni bir akım olarak seramik heykel de yer almaya başladı. St. Ives’de Leach’in eğitim sistemi devam etmesine rağmen fonksiyonel kimliğinden ayrılarak açık biçimde seramik heykel oluşmaya başladı” (Aslıtürk, Erbay, 2009, s.30).

Leach, 1940 ve 1950’lerin el yapımı seramiğinde önemli bir isim olmuş ve Avrupa’nın birçok ülkesinde etkisi hissedilmiştir. Amerika’da da Avrupa’daki kadar etkili olmuştur. Seramik Sanatının temellerinin atıldığı 20. yüzyılın ilk çeyreğinde görsel sanatların farklı dallarında da birçok akım ve sanatçı yeni söylemleriyle kendilerini ifade etmeye çalışmışlardır. Bu aktif dönem içerisinde sanatçılar hem söylemleri hem de ortaya koydukları eserleri ile birbirleri üzerinde etkili olmuşlardır (Kalay, 2013, s.69).

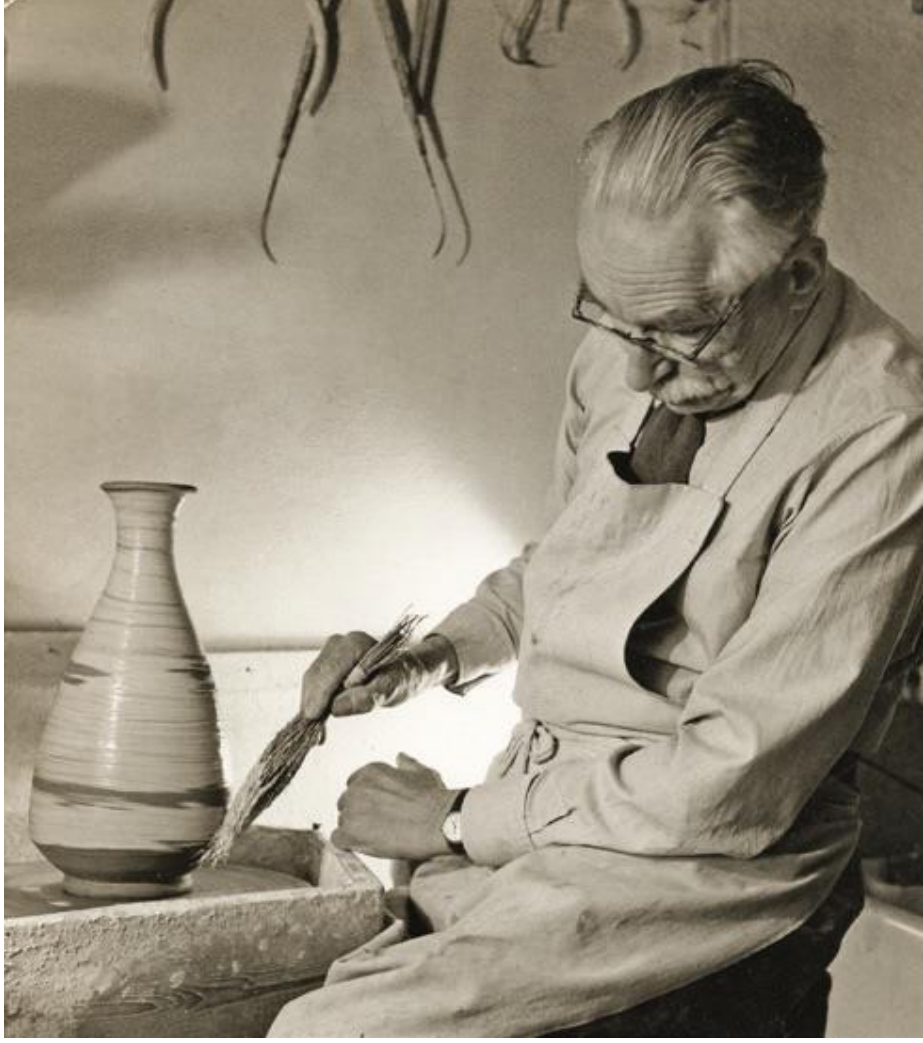
Geleneksel çömlek anlayışından çıkan seramik sanatının, özgün formlarda üretilmeye başlaması ve Avrupa’da da seramiğe olan ilginin artmasıyla birçok ressam da seramik sanatıyla ilgilenmeye başlamaktadır.

Leach atölyesinde gelenekselin izinde özgün formlar üretilmesi için eğitimler verse de öğrencisi olan, Lucie Rie, Hans Coper gibi sanatçılar soyut ve dışavurumcu tasarımları ile dikkat çekmişlerdir. Leach atölyesinde geleneksel formlarla üretim yaptırmaya çalışsa da o zamanlarda fark etmeden seramiğin işlevsellikten çıkarak estetik anlayışıyla Uzakdoğu kültürüyle beslenen formlar, batıdaki tüketim esaslarına iyi gelmiş ve kullanım işlevinden çok estetik anlayışından bahsedilir olmuştur.

Görsel 6. Bernard Leach. Küresel Vazo. 1927. <https://www.tate.org.uk/art/artists/bernard-leach-1478>

1920 yıllarında İngiltere’de Bernard Leach ile birlikte başlayan ve Amerika’da Peter Voulkos ile devam eden seramik sanatı anlayışı, seramiği günlük kullanımın dışına çıkararak bir sanat olgusu ve seramik sanatı olarak algılanmaya devam etmiştir.

Görsel 7. Bernard Leach. <https://antique-collecting.co.uk/2020/06/15/bernard-leach-a-quick-guide-to-his-ceramics/>

2.3. Peter Voulkos ve Seramik Sanatında Soyut Dışavurumculuk

Peter Voulkos, soyut ekspresyonizm akımının öncülerinde olan ve Amerikan seramiği denince akla gelen ilk isimlerden biri olmuştur. 2. dünya savaşı sonrasında ortaya çıkan ve ilk kez Amerikan akım olarak bilinen Soyut Dışavurumculuk, 1950'li yıllarda resim sanatıyla başlayıp zamanla seramik sanatına da yer verilerek Amerika'daki ilk etkilerini göstererek benimsenmiş bir akım olarak görülmektedir. Amerikan seramik sanatında soyut dışavurumcu çalışmalar yapan isimlerin başında Peter Voulkos gelmektedir (Canbolat, 2016 s.7). Montana State Üniversitesi'nde resim eğitimi almaya başlayan Voulkos eksik kalan kredisini tamamlamak için hocasının tavsiyesiyle seramik dersi almaya başlamıştır. Seramik

dersine ilk başlarda istekli gitmese de zamanla çamurun doğal ve esnek bir yapıya sahip olmasıyla uyum sağlamaktadır.

Görsel 8. Peter Voukos. *Untitled Stack*, 2001. <https://www.voukos.com/frameportfolio.html>

Peter Voukos'un *Untitled Stack*" (Görsel 8) adını verdiği bu çalışmada farklı seramik parçalarını üst üste yığarak bir bütün oluşturmaktadır. Çalışmada kimi zaman bir bıçak yardımı ile kesikler atılmış kimi zamansa parmaklarını kullanarak küçük delikler açmaktadır. Ressam olan ancak zamanla seramiğe olan ilgisinin artması ve seramik heykeller yapmasıyla bilinen Voukos, Picasso ve Miro gibi bazı ressamların seramiğe bakış açısını değiştirerek malzemenin sunduğu olanakları sanatsal olarak değerlendirmiştir.

Seramik sanatına kendine has tarzıyla farklı bir bakış getirmiş ve adını duyurmuştur. İlk başlarda tornayla şekillendirdiği küçük ve pürüzsüz formlar yapan Voukos, zamanla seramik formlarını deforme ederek, yırtarak, üzerine ekleme ya da çıkarmalar yaparak seramik sanatının işlevini dışlayıp seramik kap kavramını reddetmektedir. Sanatçının

yapmış olduğu değişimlerle seramik sanatında kırılma yaşatmış, seramiğe farklı bir işlev kazandırarak bakış açısını değiştirterek seramik heykeltisi olarak anılmaya başlanmıştır.

2.4. Grayson Perry ve Çağdaş Sanatta Kimlik Yaklaşımı

Britanyalı popüler çağdaş sanatçılardan biri olan Grayson Perry, toplumsal sınıf ayrımlarını, çağın sıkıntılarını ve kimlik konusu ele almaktadır. Çağdaş sanat, kimliğin, devlet, toplum, ekonomik sistem ve bütün bunların yarattığı psikolojik boyutlar üzerinden yeniden oluşumunu ve bu oluşumun sorunlarını irdeler (Papilla, 2007, s.187). Kimliğin, kişisel ve coğrafi yanıyla, kapitalist toplumun kişiye dayattığı kimliğin çatışmasını, farklı medyumlarla sanat eserlerinde irdelemektedir.

“Fikirlerin” tek talibi olarak kavramsal sanatı reddeden Grayson Perry, çağdaş sanatı kinayeli bir dille eleştirerek, çağdaş sanata savaş açan bir çağdaş sanat temsilcisidir. “İyi ve kötü sanat nedir ve önemli midir? Bir sanat eserinin değerli olduğuna, hangi sanat eserinin takdir edilmesi gerektiğine kim karar verir?” gibi sorular sormakta ve herkesin çağdaş sanattan zevk alıyormuş gibi yapma konusunda usta olduğunu ifade etmektedir. Bu ifadesini desteklemek amacıyla da bazı eserlerin, onu ortaya koyan sanatçı dışındaki kişiye anlam yüklemesi zor bir nesneden ibaret olduğunu belirtmektedir (Kavrayan Saç, 2019, s.66-67).

Küratörlüğünü Linsey Young’ın üstlendiği, İstanbul Pera Müzesi’nde açılan “Küçük Farklılıklar” adlı sergi 2015 yılında izleyiciyle buluşturmuştur. Sergide sekiz ayrı duvar halısı ve Turner Ödülüne aday gösterilen “Altın Hayaletler / *Golden Ghots*” eseri sergide yer almaktadır. Son yıllarda ürettiği eserlerinde tekstil, seramik ve baskı ön plandadır.

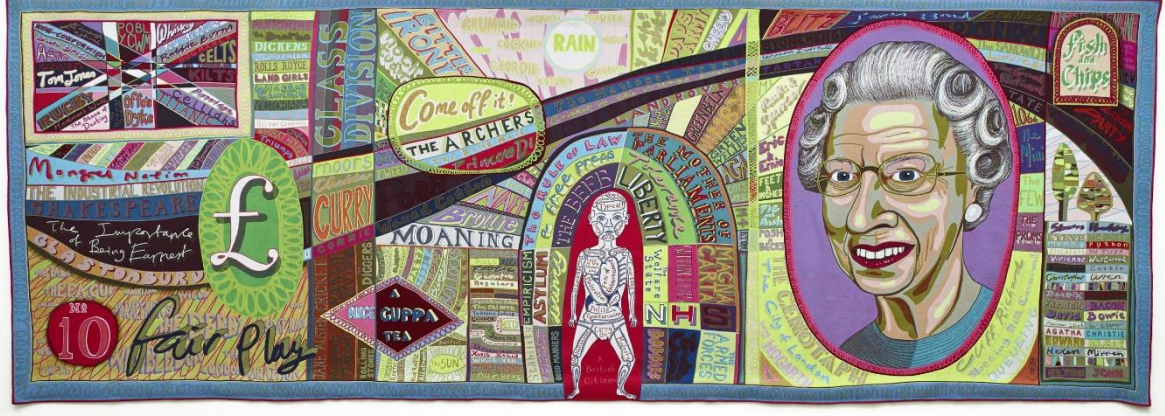
Görsel 9. Grayson Perry, Kafeste Kavga Edenlerin Secdesi, 2012
<https://vesaire.org/grayson-perrynin-kucuk-farkliliklari/>

Görsel 10. Grayson Perry. Golden Ghosts. 2001. (Sırlı Seramik, 65x39cm).
<https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-britain/exhibition/turner-prize-2003/turner-prize-2003-artists-grayson-perry>

Perry seramik eserlerinde tasarım süreci zengin ve karmaşık bir şekilde işlemektedir. ‘Altın Hayaletler / *Golden Ghosts*’ (Görsel 10) ön tarafında küçük kızların yüzündeki mutsuzluk ifadesi ve arka tarafında ise pastoral olarak ifade edilmiş evleri ile eserin iki tarafında da

keskin bir tezatlık bulunmaktadır. Ön yüzünde betimlediği üzgün kız çocuğu görüntüsü, Çernobil Nükleer Santrali felaketinden etkilenen bir çocuğun görüntüsüdür. Buradaki mutsuz kız Perry'nin kendi hayatındaki olumsuz ruh halinin bir betimlemesidir.

Görsel 11. Grayson Perry, Comfort Blanket. 2014. (219x890cm) <https://www.artsy.net/artwork/grayson-perry-comfort-blanket>

Perry, çalışmalarında yazı aracılığıyla mesajlar vererek, benlik duygusu ve dayatılan kimlikleri tartışarak izleyiciye iletişim kurmaktadır. 'Konfor Battaniyesi / Comfort Blaket' (Görsel 11) çalışmasında 8 metreyi aşan bir boyutta ürettiği halıdan dokunan bir banknotun üzerine İngiliz kültürünü ve kimliğini yazılar aracılığıyla çalışmasına nakışlarla işlemiştir. İngiliz olmanın verdiği duygu ve İngiliz toplumunun beğenisinin eleştirisi üzerine sunduğu eserinde çoklu kimlik, aile olma gibi temalar irdelenmektedir.

2.5. Lawson Oyekan Kildeki İnsan

1961 yılında İngilterede doğan Lawson Oyekan, sanat hayatına 1983 yılında East Ham'daki sanat vakfına gitti daha sonrasında sanat eğitimi almak için İngiltere'ye gitmiştir. İlk başlarda porselen ile fırlatma tekniği öğrenen Oyekan, merkezi kaldırılmış diyafram sanat eserleri çalışmaktadır. Oyekan, bir süre sonra büyük anıt benzeri işler üretmeye başlamıştır. Deneyimlerinden ve yetiştirilme tarzından bahsedilen formlarında bir varlık olduğunu ve bu varlığı, "Niyetim, insanın tahammülünü ifade etmek ve bir güvence mesajı vermek: İnsanın çektiği acı iyileştirilebilir" olarak ifade etmektedir.

Görsel 12. Lawson Oyekan. “Passage Pot” serisinde kase. 1996.

<https://maaklondon.irostrum.com/BiddingProcess/BiddingScreen/219?pageNumber=17>

“Passage Pot” (Görsel 12) adlı serisindeki kase çalışmasında soyut bir şekilde işlenen ve üzerinde sayısız bıçak darbeleri bulunan eserinde deliklerin eser içine girerek içerdeki karanlığı aydınlatmaya ve insanı iyileştirdiğini ifade etmektedir. Tanrının insanı çamurdan yarattığına inanan Oyekan, hareketli formdaki duygularını sezgisel olarak betimlemektedir.

Görsel 13. Lawson Oyekan. Coming Up for Air. 1999. (48.9 × 23.5 × 21 cm/ Porselen)
<https://emuseum.mfah.org/objects/86365/coming-up-for-air>

Çağdaş heykeltıraş olarak dünyaya adını duyuran Lawson Oyekan, 2001 yılında Kore Bienalinde “serisinden “Healing Being” eseriyle Grand Prix ödülünü almıştır. Eserlerinde genellikle yaşamla ilgilenmektedir. İnancı gereği çamurdan yaratıldığına inanan Oyekan, seramiği manipüle eder bir biçimde işleyerek yorumlar ve üzerinde kurguladığı sezgisel anlatımlarıyla bazen İngilizce veya anadili olan Yoruba metinler ile ifade etmektedir. Halen çağdaş heykeltıraş olarak eserlerini üretmeye devam eden Oyekan, Kore, Japonya, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa da eserlerini sergilemektedir.

2.6. Satoru Hoshino ve Kille Diyalog

Japon seramik sanatçılardan birisi olan Satoru Hoshino, kendine özgü şekillendirme ve yerleştirme biçimleriyle tanınmaktadır. 1986 yılında bir doğal afet sonucu atölyesini kaybeden Hoshino, atölyesinin kaybettikten sonra seramiğe karşı yaklaşımında bir dönüm noktası başlamaktadır. Yaşamış olduğu doğal afet sonucu toprağı sadece şekil vermesi için kullandığı bir malzeme dışında doğanın büyük bir gücü olduğunu fark etmiş ve somut bir malzeme üretmenin dışında doğanın kendi gücünü fark ettiğini ifade etmektedir (Kehoe, 2013).

Görsel 14. Satoru Hoshino. 2012. <http://joseantonio-sarmiento.com/portfolio/workshops/>

Genellikle büyük boyutlu çalışmalar yapan Hoshino, çalışmalarının üzerinde parmaklarıyla güç uygulayarak yarattığı derinlik hissiyle, parmak izinin iş üzerine geçmesini sağlamaktadır ve bu sayede seramikle bir diyalog kurmaktadır. Diyalogun seramikle kurduğu empatiyle, bulunduğu zamana ve doğanın ritmine ayak uydurarak ortaya çıkabileceğini ifade etmektedir. Seramiği bir materyal olarak kullanmak yerine seramikle işbirliği yaparak empoze etmeden şekillendirmektedir.

Görsel 15. Satoru Hoshino. “Beginning Form – Spiral ‘17”. 2017. (füme pişmiş toprak 850 ° C, siyah taş eşya 1230 ° C 230.0 x 374.0 x 600.0cm (dikili parça 90.0 x 90.0 x 90.0cm)
<https://www.dobellartfoundation.org.au/our-work/dobell-exhibition-grant>

Eserlerinde ritmik ve doğal bir yol izleyen Hoshino, Beginning Form (Görsel 15) çalışmasında alanın ortasına yerleştirilen formla esere bakarken eser üzerinde devamlılığını sağlayarak gözün spiral bir şekilde duvara yerleştirilmiş irili ufaklı olarak çalıştığı parçalarla devamlılık hissiyle biçimlendirilen çalışmayla odak noktasından başlayıp tüm çalışmayı tamamlayarak bitirmektedir.

2.7. Atilla Galatalı ve Duvar Seramiği

1936 yılında Artvin’de doğan ve geçirdiği menenjit hastalığı sonucu işitme duyusunu kaybeden Atilla Galatalı, okul hayatına lise 2 de terk etmiş ve İstanbul’a gitmiştir. Bedri

Rahmi Eyüpoğlu'nun atölyesinde mozaik çalışmaları yapmıştır. İsmail Hakkı Oygur ve Hakkı İzzet'ten seramik dersi aldıktan bir süre sonra kendi seramik atölyesini açmıştır (Turay, 1996, s.110).

1985 yılında "Eleştirim" adlı sempozyum tebliğinde seramik sanatını; Klasik Seramik Sanatı, Endüstriyel Seramik Sanatı ve Soyut Seramik Sanatı üç bölümde ele almıştır.

Klasik Seramik Sanatı; günlük kullanıma yönelik yapılan seramiklerdir. Endüstriyel Seramik Sanatı; seri üretime yönelik yapılan seramiklerdir. Soyut Seramik Sanatı; düşünce ve duyguyu aktarmaya yönelik yapılan seramiklerdir.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinde Atilla Galatalı'nın 1965 yılında yapmış olduğu çalışmaya bakıldığında genellikle anıtsal büyüklüktedir ve bulunduğu ortamın yüzeyini çevreleyerek olduğu ortama ayak uydurmak yerine o ortamın bir parçasıymış gibi hissettirir. Genellikle doğal formlar ve birbirine uyumlu renklerin birleşmesiyle zengin doku uygulamaları ve rölyef etkileri ile güçlendirerek izleyiciye sunmaktadır.

Görsel 16. Atilla Galatalı. (1965). Hacettepe Hastanesi Seramik Duvar Panosu. Kişisel Arşiv. 2017

Turay Anna'nın editörlüğünü yaptığı *Toprağın ve Güneşin Ozanı Atilla Galatalı/ Poet of Earth and Sun Atilla Galatalı* adlı kitapta Atilla Galatalı kendi işleri hakkında şu şekilde açıklama yapmıştır;

Benim formlarımdaki karakteristikleri, Anadolu uygarlıklarında, panolarımdakini ise Türk çinilerinde aramak gerek. Çiniye baktığım zaman lale motifi değil, orada bana yararlı olacak organik ilişkileri, malzemeyi, siyah-beyaz çalışmaları görüyorum. Beni ilgilendiren bunlar. Bu açıdan bakıldığında tarihsel süreçten çok şey çıkarabilir (Turay)

Görsel 17. Atilla Galatalı. (1965). Hacettepe Hastanesi Seramik Duvar Panosu. Kişisel Arşiv, 2017

3. BÖLÜM: BENLİK OLUŞUMU ÜZERİNE KİŞİSEL UYGULAMALAR

Ben'in oluşmasında önemli bir rol oynayan benlik kavramını çalışma boyunca farklı disiplin ve kuramcıların açıklamalarına değinilmiştir. Bu bölümde konuya ilişkin kişisel sanat pratiği, cam, ayna ve epoksinin seramikle birleştirilmesinden oluşan uygulamalar incelenmektedir. Benlik oluşum süreci ve kimlik çatışması ağırlıklı olarak soyut amorf formlarla ifade bulmaktadır. Konunun belirsizlik içermesi nedeniyle işlerin genelinde gri ve siyah rengi kullanılarak sır uygulaması yapılmıştır. Atıflarda bulunulan Cooley ve Lacan'ın kuramlarında ele alınan anlatılan ayna evresinin uzantısı olarak, seramik çamurunun yanı sıra cam ve ayna gibi malzemeler kullanılarak amorf bir biçimde şekillendirilmiş seramiklerle kurulan kompozisyonla çalışmalarda yer almaktadır.

3.1. Parçalanmış Beden

Görsel 18. Sevda Bayaner. Parçalanmış Beden. 2020. (Elle Şekillendirme, 30x17x30h cm, 1030 °C). Kişisel Arşiv.

“Parçalanmış Beden” adlı çalışmada, birbirinden farklı iki yapının ilişkisi ele alınmaktadır. Beden parçalanırken şekil değiştiren hali ve bütününden hala kopamayan, eskiyle bağımlı sürdüren bir ilişkilendirme söz konusudur.. Bowie’nin söylemiyle Freud’un ben betimlemesi, “[...] ‘kalıtımsal olabilen id’de sayısız ben varoluşunun kalıntıları barınır; ve ben ‘id’inden çıkarıp üst benini kurarken, belki de sadece önceki ‘ben’lerin şekillerini canlandırıp onları tekrar diriltiyor olabilir” (Bowie, 2007, s. 91). Freud burada genden gelen kalıtımsal benin izlerinin devam ettiği yeni bir ben oluştururken bu izlerden beslendiğini ifade etmektedir.

Görsel 19. Sevda Bayaner. Parçalanmış Beden. 2020. Detay, Kişisel Arşiv.

Birey kendi içindeki fiziksel uyumsuzluğu ne kadar istemese de, hatta görmemeye çalışsa da bir yerden sonra parçalanmalar başlamakta ve ‘ben’den yabancılaşarak kimliğinden belirgin bir şekilde uzaklaşmaktadır. Bu uzaklaşma bütünden kopamayan, eskinin izleriyle birlikte, güvensizlik ve endişenin hakim olduğu çelişkili bir yapı oluşmaktadır. Kişi ileriye ya da geriye baktığında sürekli bir bağ görür ve bu bağ ile kendini yeni bir ben olarak inşa etmeye çalışmaktadır. Bu inşa sırasında amorf parçalar dönüşmektedir.

Görsel 20. Sevda Bayaner. Parçalanmış Beden. 2020. Detay. Kişisel Arşiv.

“...bu Gestalt, görünümünün ikili boyutuyla aynı anda hem ‘Ben’in gideceği yabancılaşma menziline haber verir, hem de onun zihinsel kalımlılığını simgeler; yine (bu Gestalt), ‘Ben’i, kişinin kendini yansıttığı modelle birleştirecek eşleştirmelere, ona hükmeden hayaletlere, kendi kurduğu dünyanın belli belirsiz bir ilişkiyle gerçekleşmesine yarayan otomata gebedir” (Bowie, 2007, s. 32).

3.2. Hapis Beden

Görsel 21. Sevda Bayaner. Hapis Beden, 2021. (Elle Şekillendirme, 20x20x20h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.

“Hapis Beden” (Görsel 8) çalışmasında iç içe geçmiş şeffaf amorf bir yapıda oluşan küre ve içinde seramikten yapılmış bir diğer küre görmekteyiz. Belli bir kalıba sığdırılmak istenen beden, zorla dayatılan bir kalıbın uyumsuzluğuna işaret etmektedir. Birey dış dünyanın etkileriyle bir kalıp içine hapsolmakta ve benliğinden uzaklaşmaktadır. Benliğinden uzaklaşan kişi dış dünyanın etkisinde kalarak kendi içinde küçülmeye ve görünmez bir daire içinde hapis olmuştur.

Görsel 22. Sevda Bayaner. Mahpus Beden. 2021. Detay. Kişisel Arşiv.

Görsel 23. Sevda Bayaner. Mahpus Beden, 2021. Detay, Kişisel Arşiv.

3.3. Herkesin Doğrusu Kendine

Kadınlar toplum içinde belli bir kalıba sığdırılmakta ve günümüzde dahi eşitsizlikler ve toplumsal cinsiyet rolleri ile mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Eril bir toplumda kadın kimliğinin bastırılıp, kadına öngörülen görev ve sorumluluklar, kadının kişisel benliğini sınırlandırmaktadır. “Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan kadınlar siyasal, yasal, sosyal ve ekonomik haklara sahip olmada, bu haklarını kullanmada toprak ve sermaye gibi kaynaklara sahip olmada eşitsizliklere uğramışlardır” (Alisbah Tuskan, 2012, s.445).

Görsel 24. Sevda Bayaner. Herkesin Doğrusu Kendine. (Elle Şekillendirme, 33,5x22x32h cm, 1030°C).
Kişisel Arşiv.

Eril toplumda var olmaya çalışan kadının da bir kırmızı çizgisi olduğu düşünülmektedir. ‘Ben’ olduğunu hissetmek ve kendi benliği içinde yaşayabilmeyi istemektedir. Bu çalışma kadın kimliğinin yok sayılmak istenmesi ve geri plana atılmasının sonucu olarak kendi içine kapanmasını ve güvensizliğini ifade etmektedir.

Görsel 25. Sevda Bayaner. Herkesin Doğrusu Kendine. (Elle Şekillendirme, 33,5x22x32h cm, 1030°C).
Kişisel Arşiv.

Çalışmada kırmızı bir çizgiyle ortadan bölünmüş olan figür, formu çepeçevre sararak ve dikkatleri üstüne toplayarak, figürü ikinci plana atmakta ve görünmez hale getirmektedir. Kruger'ın afişlerinde kadın bedenini kullanarak fiziksel özelliklerine odaklanmadan üzerine kurguladığı kırmızı renkli yazılardaki etkiye paralel grafiksel bir yaklaşım söz konusudur. Çalışmayı ikiye bölen ve çalışmanın amorf şekiller arasından dümdüz bölen kırmızı çizgi ile eril bakışın keskin, indirgemeci tavrı eleştirilmektedir.

Görsel 26. Barbara Kruger, İsimlessiz (Başka bir kahramana ihtiyacımız yok), 1986
<https://emmascasesstudy.weebly.com/barbara-kruger.html>.

3.4. Var Olmak

Canlıları birçoğu gibi insan da anne karnında şekil almaya başlar ve bunun sonucunda dünyaya gelirler. Dünyaya geldiği ilk günden itibaren dış dünyadan etkilenecek ve şekil alarak büyüyerek var olmaktadır. Olduğu ortamı gözlemleyerek kendi kimliğini kazanmaya başlayan birey doğumundan ölümüne kadar bir etkileşim içinde birçok kimliğe bürünebilmektedir. Bu etkileşimle beraber dönüşmekte, değişmekte ve farklı katmanlar kazanmaktadır ve buradan kendine farklı bir yol çizerek ayrılabilir.

Görsel 27. Sevda Bayaner. Var Olmak, 30*30cm. 2021. (Elle Şekillendirme, 33x30x19h cm, 1030°C).
Kişisel Arşiv.

Görsel 28. Sevdâ Bayaner. Var Olmak. Detay. 2021. Kişisel Arşiv.

Çalışmaya uzaktan bakıldığında farklı boyutlarla birleştirilmiş camlardan yarım bir küre şeklini aldığını görmekteyiz. Hamile bir annenin göbeğinin şekline de benzetebilecek olan form. 9 ayrı cam katmandan oluşmaktadır. Her bir katmanın ayrı boyutlarda olması, doğumdan ölüme bütünlükte bir kimliği ve bir benlik arayışını nitelendirmektedir. Bu ihtiyaç doğrultusunda dışarıdan aldığımız etki ile çamurun amorf şekiller alması ile döngünün nasıl geliştiğini ifade etmektedir. En küçük cam üzerindeki seramik parçanın amorf şekli azken diğer parçalarda şeklin belirginleştiğini aslında benliğimizin yaşam boyunca ne kadar şekil aldığını görmekteyiz.

Görsel 29. Sevda Bayaner. Var Olmak. Detay. 2021. Kişisel Arşiv.

3.5. Ben'i Sunmak

Çalışmada iki farklı malzemenin bir araya getirilerek benliğinin ve dayatılmak istenen kimlik arasında kalarak kendine bir yol bulma eyleminin örneğidir. Sunum kasesinin içine yerleştirilmiş bir seramik formu görmekteyiz. Bu form benlik oluşumunu tamamlamamış, dış dünyanın seramik forma yani kişinin etrafını çevreleyerek sarmasıyla sıkışmış ve benliğini ararken kişiyi sararak hareketini kısıtlamasını ifade etmektedir.

Görsel 30. Sevda Bayaner. Ben'i Sunmak. 2021. (Elle Şekillendirme, 28x28x30,5h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.

Kısıtlanan form kendini yol bulmak ve hareket etmek için şekillenir yukarı doğru onu saran camdan yani dış etkenden ayrılarak çıkmaktadır. Harekete geçme eylemiyle kendi benliğini bulan ve bir birey olarak devam eden form özgürlüğüne kavuşmanın ve dış dünyadan kurtulmanın etkisiyle gelişerek ilerlemeye devam etmektedir.

Görsel 31. Sevda Bayaner. Ben'i Sunmak. 2021. Detay, Kişisel Arşiv.

3.6. Yol Almak

Eyim almış daire üzerinde bir tarafını ayna tarafından şekil alan diğer tarafıdaysa hareketli bir şekilde aşağı doğru süzülen ve amorf şekiller halinde devam eden bir seramik form görmekteyiz. Ayna karşısında kendisiyle karşılaşan bireyin kendini fark etmesiyle kendiyi yabancılaşarak bir yola girmektedir. Girilen bu yolun zorluğu seramik üzerinde verilen şeklin derinlik ve yüksekliğiyle eş orantıda ilerleyerek devam etmektedir.

Görsel 32. Sevda Bayaner. Yol Almak, 2020. (Ele Şekillendirme, 32x32x32h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.

Görsel 33. Sevda Bayaner. *Yol Almak*, 2020. Detay. Kişisel Arşiv.

3.7. Küt Düşünceler

Görsel 34. Sevda Bayaner. *Küt Düşünceler*. 2020. (Elle Şekillendirme, 37x31x75h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.

İnsanlar karşısındakinin kimliğini belli bir kalıba sığdırmaya çalışır fakat bu kalıpta kişi kendi benliğini ve bulma yolunda ilerlerken kalıplardan çıkarak bir birey olma yolunda ilerlemektedir. Çalışmada bir plaka üzerinde hapsedilmeye çalışılan kişiyi, kalıptan yani çerçeveden kurtulmak isteyen soyut ve amorf şekillerden oluşmuş bir form olarak görmekteyiz. Soyut formla beraber kişi kendi benliğini bularak bir kimliğe kavuşmakta ve

dış dünyanın bakışıyla mücadele girişimi görünür olmaktadır. Hareketli amorf form, kendini ifade etmeye ve benliğini bulmaya çabalayan bireyin bir yorumudur.

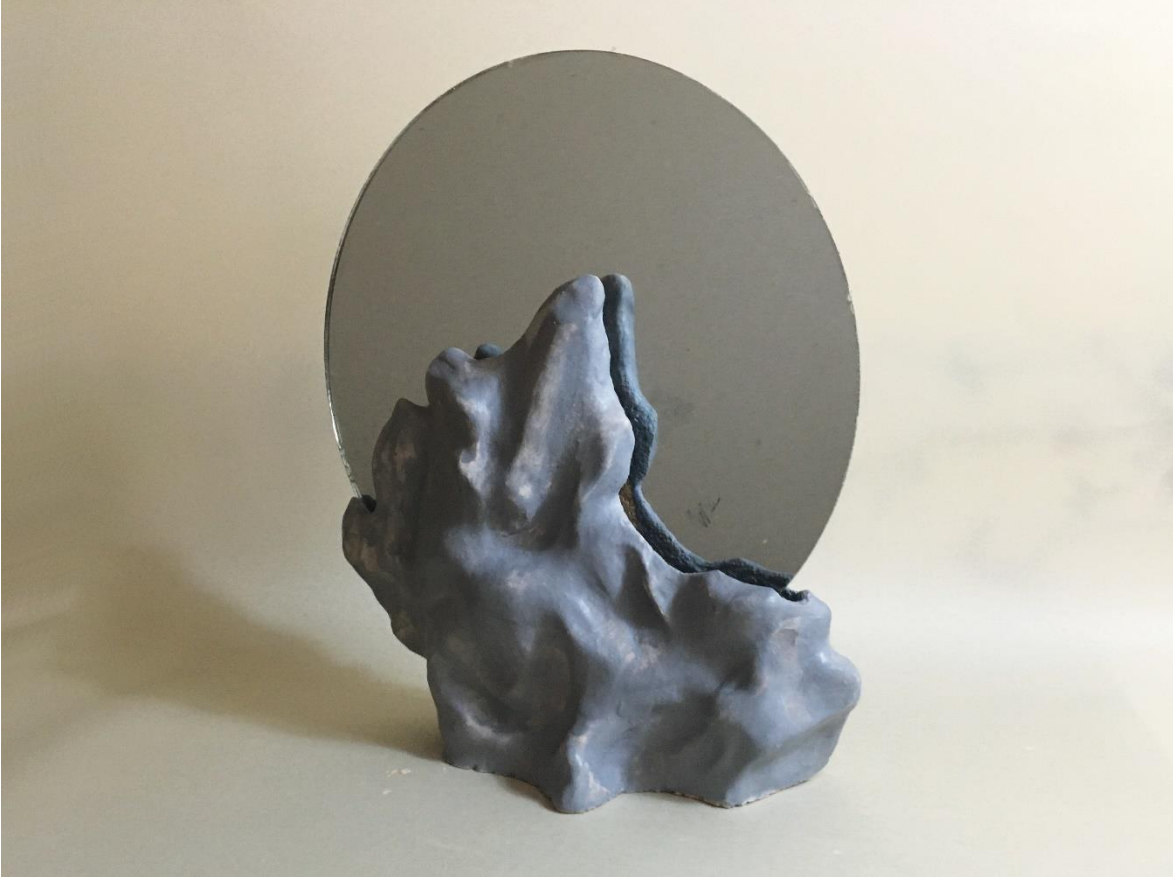

Görsel 35. Sevda Bayaner. Küt Düşünceler. 2020. Detay. Kişisel Arşiv.

3.8. Aynadaki 'Ben'

Kişinin kendi benliğiyle karşılaştığı ilk yer ayna karşısıdır. Dış dünyanın etkisini kendi üzerinde bir yorumlamaya başladığı ve kendine olan özsaygısının oluşmasına etkisi olmaktadır. “İnsan aynada yansıyan imgesinin gerçek dışılığının gerçekliğini kabul ederek

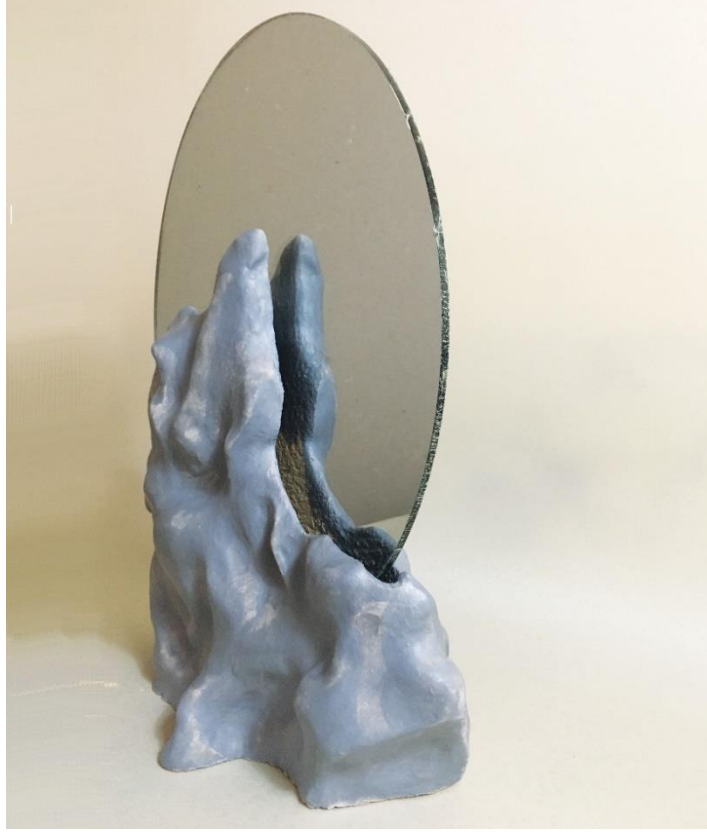
onun büyüsunü bozmak zorundadır. Hakikate doğru bir ilerleme sağlanacaksa eğer, aynanın ötesine ‘aynanın parıltısız olan, ona üzerinde hiçbir şeyin yansıma olmadığı bir yüzey sunan’ tarafına geçmelidir” (Bowie, 2007, s. 31).

Görsel 36. Sevda Bayaner. Aynadaki “Ben”. 2021. (Elle Şekillendirme, 31x12x35h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.

Bu çalışmada ifade edilmek istenen, insanın ayna karşısındaki fiziksel görünüşü ile aynanın arkasında kalan ruhsal durumun farklılığı üzerinedir. Kişi sadece dış dünyanın etkisiyle değil, bazen de kendi içinde yarattığı ben ile çelişmektedir.

Lacan’ın “Ayna Evresi” adlı tebliğinde bahsettiği gibi insanlar gerçek bedeniyle, aynaya yansıyan imgesiyle ve etrafındaki topluluğun ona yansıttığı duygu ve düşünceleriyle kendi benliğini algılamaktadır. “Ben” olgusunu kendi iç dünyası ile aynada yansıyan dış dünyanın etkisi ile şekillenen ikilemler arasında yaşamaktadır.

Görsel 37. Sevda Bayaner. Aynadaki "Ben". 2021. Detay. Kişisel Arşiv.

3.9. Aynadaki 'Ben' 2

Görsel 38. Sevda Bayaner. Aynadaki “Ben” 2. 2021. (Elle Şekillendirme, 22x12x14h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.

İki parçadan oluşan aynanın üzerinde konumlandırılmış seramik formuyla yorumlanan çalışmada, insan kendisiyle özdeşleşmek ve birey olarak ifade etmek istediğinde bahsedilmektedir. Aynada kendisiyle karşılaşmasıyla farkına varan ve farklı bir yola giren insan. Kendini ifade etmeye ve olduğu ortamda kabul edilmeyi ister, bunun için kendini maskeleymeye çalışmaktadır. Ortamda kendini mutlu hissetse de ayna dönüp baktığında kendi özünü bulamadığı ve başkaları tarafından yönlendirilmesi onun benliğinin eksikliğini öz saygısının eksikliğini ifade etmektedir.

Görsel 39. Sevda Bayaner. Aynadaki “Ben” 2. 2021. Detay. Kişisel Arşiv.

3.10. İçimizden Bir'i

Görsel 40. Sevda Bayaner. İçimizden Bir'i., 2021. (Elle Şekillendirme, 22x14x24h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.

İki ayrı parçadan oluşan çalışma küçük olan form ile büyük olan form üzerindeki boşluğun birbirini tamamlayan bir parça olarak şekillenmiştir. Renklerinde benzerliği aslında küçük formun büyük formdan ayrılarak kendi özünü bulmuş birey olarak ifade edilmektedir. İnsan yaşamı boyunca tek bir birey gibi gözükse de aslında bir aileye, dine, sosyal çevreye yani bir topluma aittir. Birey kendi belliğini oluştururken kendi öz benliğini ne kadar geliştirirse de arkasında kalan geriye dönüp baktığında bir yerlere ait olduğunu görmektedir. Bu da kişinin benlik oluşumuyla kimlik arasında kalarak bireye netlik kazandırmamaktadır.

Görsel 41. Sevda Bayaner. İçimizden Bir'i. 2021. (Elle Şekillendirme, 22x22x24h cm, 1030°C). Kişisel Arşiv.

Görsel 42. Sevda Bayaner. İçimizden Bir'i. 2021. Detay. Kişisel Arşiv.

SONUÇ

Bu çalışmada insanı anlamak için benlik kavramına bir açıklık getirilmiştir. Bu kavramlar psikoloji, felsefe ve bir çok kuramı içinde barındırarak incelemiştir. Bir ifade ve iletişim aracı olan sanat, insanlığın var oluşundan bu yana farklı biçimler ve şekillerde yorumlanmaktadır.

Araştırmalar sonucu insanın kendini bebeklik çağındayken aynada kendi bedenini görerek başlaması ve annesiyle bir bütün olmadığını fark etmesiyle bebeğin bir parçalanma yaşayarak bir birey olma süreci ele alınmıştır. Bu parçalanma çocukluk dönemi ve gençlik dönemini de arasında bulunduğu toplumun da etkileri ile benlik oluşumuna katkısını bulunmaktadır. Kişi ne zaman ki kendini tanımaya ve algılamaya başlarsa o zaman benliğini kazanmaya ve birey olmaya başlamaktadır.

İnsan hayata ham olarak yani benliğini kazanmadan gelmektedir. Benliğini kazanması için bir çaba sarf etmesi ve ne istediğinin ne olduğunu bilmesi gerekmektedir. Tam olarak burada insanın kendine verdiği değerler ve öz saygısı insanı bir birey olmaya yani benlik oluşumunu ön plana çıkarmaktadır. Birey olabilmek ve hayata kendi gözlerinden bakabilmek için öncelik bir amaca ve istediklerini gerçekleştirmek için bir yola girmesi gerekmektedir. Bu yolda doğru ya da yanlış her zaman olabileceğini bilmek ve yanlışın bireyi güçsüzleştirmek yerine o yanlıştan güç bularak daha sağlam bir şekilde devam etmesini sağlayacaktır. İnsan hayatı boyunca yanlışlar yapabilir hataya düşebilir ama bunun sonucunda doğruya ulaşabiliyorsa yaşanan bu zorlukların onu doğru yola götürdüğünü ve birey olma yolunda ilerlediğini görmesiyle asıl hedefe ulaşmış ve bir birey olarak kendini diğer insanlar karşısında var etmiş olacaktır.

Bu araştırma kapsamında kişisel sanat pratiğinde, benlik oluşumunda yaşanan deneyimleri daha yakından anlama ve yorumlama imkanı bulunmuştur. Daha çok soyut ve amorf formlarla ilişkilendirilen ben olma sürecini, dönüşen ve hareket halinde formlarla ifadesi bulunmaktadır. Form kazanmak aynı zamanda benliğini ve kimliğini çözümlene mücadelesinin bir sonucu olarak yorumlanmaktadır. Form ve yansıması, birey ve imgesi, birey ve iç dünyası arasındaki çarpışmaya odaklanmaktadır. Seramik çamurunun en yalın haliyle birlikte yer alan ayna, cam gibi soğuk ve keskin malzemelerle kurduğu gerilim, benliğin oluşum sürecinin sancısını görsel hala getirmektedir.

KAYNAKLAR

Atilla Galatalı. (1965). Hacettepe Hastanesi Seramik Duvar Panosu. Kişisel Arşiv. 2017

Atilla Galatalı. (1965). Hacettepe Hastanesi Seramik Duvar Panosu. Kişisel Arşiv, 2017

Antmen, Ahu. (2009). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık

Arketip Nedir? 05.04.2021 <https://www.felsefe.net/konu/jungun-arketip-kavrami.78189/>

Aslan, E. Şölenay, E. (2011) Seramik Sanatında Soyut Dışavurumculuk. *5. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu/Bildiriler Proceedings*, Eskişehir. s.33-44.

Aslıtürk, Erbay, Gül. (2009). *20. Yüzyılda Çağdaş Türk Seramik Sanatında Avrupa Kaynaklı Etkiler*. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk İslam Sanatı Bilim Dalı. İzmir

Aşkın, Muhittin. (2007). Kimlik Giydirilmiş Kimlik. *Dergipark* s.217. Erişim: 18.02.2020 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/32061>

Barbara Kruger, İsimless (Başka bir kahramana ihtiyacımız yok),. 15.03.2021 <https://emmascasestudy.weebly.com/barbara-kruger.html>.

Bernard Leach. Küresel Vazo. Erişim: 18.06.2021, <https://www.tate.org.uk/art/artists/bernard-leach-1478>

Bernard Leach. Erişim: 20.05.2021, <https://antique-collecting.co.uk/2020/06/15/bernard-leach-a-quick-guide-to-his-ceramics/>

Bacanlı, Hasan, (1990). *Kendini Ayarlama Becerisinin Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Beytur, Tolga. (2017) Carl Gustav Jung'da Bilinçli Davranış Ve İçgüdü. Yüksek Lisans Tezi. Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı. Kırkkale

Bowie, Malcolm. (2007). *Lacan* (V. P. Şener, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Buzdağında Bilinç. Erişim: 02.05.2020,
fhttps://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0d,_ego_ve_s%C3%BCperego

Canbolat, Ayşe. (2016) Amerika’da Çağdaş Seramik Sanatının Gelişiminde Etkili Olan Akımlar. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, ss.5-13.

Carl Gustav Jung. Erişim: 18.03.2021. <https://www.pdfdrive2.com/carl-gustov-jung-ve-analitik-psikoloji-e61522372.html>

CEBECİ, Oğuz (2004). *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*. İstanbul: İthaki Yayınları.

Dalbay, Saim, Ramazan. (2018). “Kimlik” Ve “Toplumsal Kimlik” Kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31) s. 161-176 Erişim: 18.02.2020
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/557220>

Dayıoğlu, Erdem. İsmail. (2017) *Ebeveynlerde Kişilik Tipolojisi İle Şiddet Davranışı Ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı/Klinik Psikoloji Bilim Dalı. İstanbul

Depci, Aytemis (2019). *Haruki Murakami’nin Romanlarında Öteki Ve Gölge*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Freud, S. (2010). *Rüya Yorumları II. (A. Kanat, Çev.)*. İzmir: İlya Yayınevi

Gençtan, Engin. (1998). *Psikianaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Grayson Perry, Comfort Blanket. Erişim: 10.03.2021
<https://www.artsy.net/artwork/grayson-perry-comfort-blanket>

Grayson Perry. Golden Ghosts. Erişim:10.03.2021. <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-britain/exhibition/turner-prize-2003/turner-prize-2003-artists-grayson-perry>

Grayson Perry, Kafeste Kavga Edenlerin Secdesi. Erişim: 10.03.2021
<https://vesaire.org/grayson-perrynin-kucuk-farkliliklari/>

Işıkhan, Buse, (2013). *Yarı Türk Yarı Alman Ailelerde Kültür Transferi Kimlik Algısı (Berlin Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İzmir, Mutluhan. (2013). *Öznenin Diyalektiği Hegel, Sartre ve Lacan*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

İsimsiz. Erişim: 26.03.2021,
https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0d,_ego_ve_s%C3%BCpereg%C3%B6

Jackson Pollock. İsimsiz (Atölyesinde Çalışırken). Erişim: 19.04.2021,
<https://indigodergisi.com/2016/10/jackson-pollock-amerikan-soyut-disavurumculuk/>

Jackson Pollock. *The Moon Woman Cuts the Circle (Ay Kadın Daireyi Kesiyor)*. 1943. (Tuval Üzerine Yağlıboya, 109.5 x 104 cm. Musée national d'art moderne, Centre Georges Pompidou, Paris). Erişim: 19.04.2021, <https://www.jackson-pollock.org/moon-woman-cuts-the-circle.jsp>

Jung, Gustav. Carl. (2006). *Analitik Psikoloji* (E. Gürol, Çev.) İstanbul: Payel yayınevi.

Jung, Gustav. Carl. (2011). “Arketip” kavramı üzerine 1934 ve 1938. Charles Harrison, Paul Wood (Ed.). *Sanat ve Kuram 1900-2000 Değişen Fikirler Antolojisi* (çev. Gürses), s.412-415 İstanbul: Küre Yayınları.

Kalay, Leman. (2013). *Seramik Sanatında Minimalist Düzenlemeler*. Sanatta Yeterlilik Raporu. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Ana Sanat Dalı. Ankara

Kamışoğlu, Öztürk, Süreyya. (2012). *Jackson Pollock ve Jung İlişkisi*. Yüksek Lisans. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Resim Anasanat/Anabilim Dalı. İstanbul

Kaplanoğlu, Melek. (2019). İnsancıl (Hümanist) Kuram (Üçüncü Güç) – Carl Rogers & Abraham H. Maslow, remcdberb. Erişim:10.05.2021. <https://remcdberb.org/insancil-humanist-kuram-ucuncu-guc-carl-rogers-abraham-h-maslow/>

Kavrayan, Saç, Çiğdem. (2019). Çağdaş Sanat ve Kimlik: Grayson Perry Eserleri Üzerinden Bir İnceleme. *İnsan&İnsan Bilim Kültür Sanat ve Düşünce Dergisi*, 6, s.63-77

Kehoe, Lesley. (2013). Master In Clay. *Lesley Kehoe Galleries*, Erişim: 18.05.2021. <https://www.kehoe.com.au/exhibitions/satoru-kayoko-hoshino/>

Lawson Oyekan. “Passage Pot” serisinde kase. 1996. Erişim: 20.04.2021, <https://maaklondon.irostrum.com/BiddingProcess/BiddingScreen/219?pageNumber=17>

Lawson Oyekan. Coming Up for Air. (48.9 × 23.5 × 21 cm/ Porselen) Erişim: 20.04.2021, <https://emuseum.mfah.org/objects/86365/coming-up-for-air>

Marshall, Gordon. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (O. Akınhay, D. Kömürcü, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Özcüler, Eren. (2015). *İsteme ve Akıl İlişkisi Üzerine İki İnsan Görüşü: Freud Ve Lacan*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Felsefe Anabilim Dalı. Ankara.

Özkalp, Enver, (2004). Toplumsallaşma. Enver Özkalp (Ed.). *Davranış Bilimlerine Giriş*, s. 75-92. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

Papila, Aytül. (2007) Kimliğin Anlatım Aracı Olarak Sanat. *Sosyal Bilimler Dergisi/ Journal of Social Sciences*, 1, s.176-190

Peter Voulkos. Untitled Stack. Erişim: 14.04.2021, <https://www.vulkos.com/frameportfolio.html>

Psişe Nedir? Erişim:20.03.2021. <https://www.kreatifbiri.com/insana-insancil-bakis-2-carl-gustav-jung/>

Richard, Lionel. (1999). *Ekspresyonizm Sanat Ansiklopedisi* (B. Madral, S. Gürsoy, İ. Usmanbaş, Çev.). İstanbul: Remzi Kirabevi.

Satoru Hoshino. Erişim: 22.05.2021, <http://joseantonio-sarmiento.com/portfolio/workshops/>

Satoru Hoshino. "Beginning Form – Spiral '17". 2017. (füme pişmiş toprak 850 ° C, siyah taş eşya 1230 ° C 230.0 x 374.0 x 600.0cm (dikili parça 90.0 x 90.0 x 90.0cm), Erişim: 22.05.2021, <https://www.dobellartfoundation.org.au/our-work/dobell-exhibition-grant>

Saygı, Umut. (2015). Lacan'ın Ayna Evresi ve İbn Arabi'nin Ayna Metaforu Üzerine Bir Karşılaştırma. İtaatsiz, Erişim: 05.04.2021 <https://itaatsiz.org/?p=1426>

Tuskan, Alisbah, Aydeniz. (2012). Toplumsal Cinsiyet Toplumda Kadına Biçilen Roller Ve Çözümleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99. s.445. Erişim: 12.03.2021. <https://www.artfulliving.com.tr/sanat/bir-sorgulama-alani-olarak-espulsa-i-19919>

Taşkesen, Selma. (2018). Soyut Dışavurumculuk Akımının Performans Sanatına Etkisi Ve Rol Değiştiren Beden Olgusu. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 41, s. 166-182.

Turay, Anna. 1996. Toprağın Ve Güneşin Ozanı Attila Galatalı - Poet Of Earth And Sun Attila Galatalı. Çanakkale: Mas Matbaacılık A.Ş.

Vassily Kandinsky. İsimli (İlk Soyut Suluboya). 1910. (Kağıt üzerine suluboya ve Hint mürekkebi ve kalem, 49,6 × 64,8 cm). Erişim: 03.04.2021 <https://www.wassilykandinsky.net/work-28.php>

Yağmur, Önder. (2007). Modern Sanatın Takı Sanatına Yansımaları. Yüksel Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Heykel Anasanat Dalı, Erzurum.

Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez/Sanat Çalışması Raporu Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez/Sanat Çalışması Raporunda,

- ✓ Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- ✓ atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ✓ bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez/Sanat Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

24/06/2021

Sevda BAYANER

**Yüksek Lisans/Sanatta Yeterlik/Doktora Tezi/Sanat
Çalışması Raporu Orijinallik Raporu**

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez Başlığı: Benlik Kavramının Oluşumunun Soyut Seramik Formlarda
Yorumlanması

Yukarıda başlığı verilen Tez/Sanat Çalışması Raporumun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
27.06.2021	64	71219	17.06.2021	21	1612660889

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (24/06/2021)

Sevda BAYANER

Öğrenci No.: N17238351

Anasanat Dalı: Seramik Anasanat Dalı

Program (işaretleyiniz):

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
✓			

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Funda SUSAMOĞLU

**Master's/Proficiency in Art/PhD
Thesis/ Art Work Report Originality Report**

**HACETTEPE UNIVERSITY
Institute of Fine Arts**

Title : Interpretation of the Formation of the Self-Concept in Abstract Ceramic Forms

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
27.06.2021	64	71219	17.06.2021	21	1612660889

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (24/06/2021)

Sevda BAYANER

Student No.: N17238351

Department: Ceramic Department

Program/Degree (please mark):

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
✓			

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED

Doç. Funda SUSAMOĞLU

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin/raporumun tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin/sanat çalışması raporunun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim/sanat çalışması raporum aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... yıl ertelenmiştir. (1)
- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

24/06/2021

Sevda BAYANER

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (2) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (3) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (4) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü teze ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.